

LUNDS
UNIVERSITET

Utvecklingsorsakad tvångsförflyttning

**Fallet Integrated Housing Development Programme
i Addis Abeba**

Development-Induced Displacement

Filip Sahlin Bertelsen

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1.1 Val av fall	4
1.2 Bakgrund	4
1.2.1 Etiopien	4
1.2.2 Addis Abeba	5
1.2.3 The Integrated Housing Development Programme	5
2 Syfte	7
2.1 Frågeställning	7
2.1 Avgränsningar	7
3 Teori	9
3.1 Forskning om tvångsförflyttningar	9
3.2 IRR-modellen	12
3.2.1 Risker	12
3.2.2 Rekonstruktion av uppehållen	15
3.3 Världsbankens riktlinjer	17
4 Metod och material	21
5 Analys	25
5.1 Förändrad bostadssituation	25
5.2 Förändrade sociala förhållanden	26
5.3 Förändrade försörjningsmönster och risk för marginalisering	28
5.4 Förlorad tillgång till gemensamma resurser och tjänster	30
5.5 Involvering och delaktighet	31
5.6 Världsbankens riktlinjer	32
6 Slutsats	34
7 Sammanfattning	36
8 Referenser	37
Bilaga 1: OP 41.2 – Involuntary Resettlement	40

1 Inledning

I flera städer i Afrika söder om Sahara råder idag en brist på tillgång till anständiga bostäder till ett överkomligt pris. Detta gäller även för Addis Abeba i Etiopien. Det har till viss del att göra med en kraftig urbanisering. Bristen på bostäder har bidragit till att en stor del av den urbana befolkningen idag bor i slumområden och informella bosättningar där bostadsstandarden är låg. Allt för stor del av städernas befolkning måste spendera en orimligt stor andel av sin inkomst på boendet. Detta leder i sin tur att befolkningen blir avskärmd från övriga sociala grupper och att de ofta blir utarmade. På anledning av detta genomförs försök att förändra bostadsmarknaden på så att den kan tillhandahålla befolkningen med mark och anständiga bostäder på ett mer effektivt sätt och i en större skala till ett överkomligt pris.

I ett försök att råda bot på problemen genomförs det nu ett stort bostadsprojekt som rör hela Etiopien, men främst Addis Abeba. Bostadsprojektet syftar till att bygga bort slummen och bidra till att tillhandahålla bostäder med bättre standard till de nuvarande invånarna av de områden projektet berör. Vilket främst handlar om områden som idag är slumområden eller informella bostäder. Projektet berör även obebyggd mark utanför stadens centrum.

Då utvecklingsprojekt genomförs kan boende på den berörda marken vråkas och tvingas flytta. Dessa ofrivilliga förflyttningar leder ofta till extrem fattigdom och utarmning för de berörda människorna då de förlorar rätten till land och hem samt tillgången till sociala och ekonomiska strukturer. Totalt sett beräknas cirka 15 miljoner människor tvångsförflyttas till förmån för utvecklingsprojekt inom olika sektorer runt om i Världen. Tvångsförflyttningar har kommit att bli en global kris för mänskliga rättigheter.

Jag tycker att projektet i Etiopien är intressant på så vis att syftet med det är att i så stor skala ska tillhandahålla med acceptabla bostäder till ett lågt pris för att råda bot på slumutbredningen och förbättra människors livssituationer. Därför har jag valt att studera projektet i Etiopien. För att göra detta kommer jag att använda mig av de mest relevanta riktlinjerna (Världsbankens riktlinjer för ofrivillig förflyttning) samt den mest omfattande och aktuella modellen (Cerneas IRR-modell) för att studera om projektet genomför ofrivilliga förflyttningar på ett, för de förflyttade personerna, hållbart sätt.

1.1 Val av fall

Jag vill ta reda på om den modellen som Etiopien använder sig av vid bostadsutveckling är en lämplig modell för att tillhandahålla med bostäder. Just projektet i Etiopien är intressant, speciellt den del av projektet som berör Addis Abeba, eftersom det sker i väldigt stor skala. Vanligtvis sker slumuppgradering och bostadsprojekt i utvecklingsländer i mindre skala. Därför skulle modellen kunna komma att vara användbar på liknande platser där slumutbredningen är stor och bostadsutveckling är nödvändig för att förbättra livssituationen för de boende. Stora utvecklingsprogram innebär nästan alltid att flera personer blir tvungna att ofrivilligt flytta för att göra plats åt projekten. Att ta hand om de som förflyttas och se till att de får det bättre genom att rekonstruera deras uppehållen, kan anses vara en vital del för hela projektets framgång. Uppsatsen ämnar till att studera hur förflyttningar i Addis Abeba genomförs och vilka förebyggande åtgärder som tas för att hantera de problem förflyttningar kan leda till.

1.2 Bakgrund

1.2.1 Etiopien

Etiopien är det näst folkrikaste landet i Afrika efter Nigeria, med en befolkning på ca 96 miljoner invånare. Etiopien sticker ut bland de Afrikanska länderna då landet varit självständigt under en längre tid, med ett kort undantag då Italien ockuperade landet några år på 1930-talet. (Sida, CIA) Den största delen av befolkningen är sysselsatt inom jordbruket, där hela 80 procent av invånarna sysselsätts. Av befolkningen är det enbart ca 17 procent som är urbaniserad och landet ett av de minst urbaniserade i världen, dock förväntas det att den andelen kraftigt kommer att öka de närmsta åren. (CIA; UN-Habitat) Enligt UN-Habitat lever en stor del av Etiopiens befolkning i extrem fattigdom och är därför ett av Världens fattigaste länder. (UN-Habitat)

Landet har en negativ utveckling för demokratiseringen, och flera nya lagar har stiftats vilka bidragit till att försvåra för utländskt bistånd och bidragit till ett hot mot yttrandefriheten och rättssäkerheten i landet. Trots detta har regeringen ambitiösa mål för att minska på fattigdomen och stora framsteg har tagits inom områden som utbildning och hälsa. Även om nivåerna för utbildning och hälsa fortfarande innebär utbredda risker för invånarna genom brist på mat, sjukdomar och analfabetism. (SIDA)

Det finns även uppgifter om tvångsförflyttningar i andra projekt i Etiopien och flera storskaliga förflyttningsprojekt har genomförts. (Abutte 2000 s. 414) Ett exempel kommer från regionen Gambella, där har det enligt Inclusive Development International tvångsförflyttats ett stort antal människor, främst folk från den etniska minoriteten Anuak. Enligt den Etiopiska staten har alla

förflyttningar har skett frivilligt och med målet att ge de förflyttade personerna tillgång till infrastruktur och basala tjänster. Förflyttningarna har skett under projektet "Villagization Program Action Plan". (IDI 2013)

1.2.2 Addis Abeba

Addis Abeba är Etiopiens huvudstad med ca 2,9 miljoner invånare. (CIA) Enligt UN-Habitat utgörs hela 80 procent av Addis Abeba av slum och den snabbast växande boendeformen är informella bosättningar, vilka utgjorde runt 34,1 procent mellan 1996-2003. (UN-Habitat 2011 s. 5)

Staten äger all mark i staden och hyr ut den till de som användarna. Staden är uppdelad i olika administrativa nivåer och består av tio områden som styr över 99 stycken kvarter, så kallade *Kebeles*. Det finns få privata byggnadsbolag i staden för konstruktion av bostäder detta då staten är den ledande aktören. Dock finns en utbredd informell sektor, vilken bistår med ett stort antal arbeten för bostadsbyggande och tillhandahållandet av material. (UN-Habitat 2011 s. 8)

Den största delen av Addis Abebas bostadsutbud är bristfällig, och enbart ca 30 procent är i acceptabel kondition. Vanligtvis är bostäderna byggda i ett plan och konstruerade av lera, trä eller olika överblivna material. De flesta av de befintliga bostäderna behöver helt ersättas. Flera bostäder saknar tillräckliga avlopp, en del saknar även tillgång till vatten och el. (UN-Habitat 2011 s. 7) Addis Abeba präglas av dåliga förutsättningar, med generellt sett dålig miljö och ekonomisk utveckling. Vilket enligt Bayrau och Bekele kräver omfattande åtgärder för att råda bot på. (Bayrau & Bekele 2007 s. 3)

Tidigare bostadsprogram och slumuppgradering har varit småskaliga och har sällan vänt sig direkt till att förbättra bostäder utan snarare har projektet syftat till att förbättra infrastruktur och andra tjänster. (UN-Habitat 2011 s. 9)

Etiopien och Addis Abeba är också drabbad av en utbredd HIV/AIDS. Dock är situationen inte lika allvarlig som i andra länder i Afrika söder om Sahara. Sjukdomen har beräknats vara orsaken till 7 miljoner dödsfall fram tills 2014 och andelen smittade i landet är runt 4,4 procent, i Addis Abeba är andelen högre runt 15,6 procent. I Etiopien råder en väldigt låg jämställdhet mellan män och kvinnor. Kvinnor har en marginaliserad position i jämförelse med männen och har högre andel analfabetism och lägre utbildningsnivå. Kvinnor har också det svårare på bostadsmarknaden, där de inte innehar samma besittningsrätt som män och de får ofta kämpa för att behålla bostaden om mannen i hushållet går bort. (UN-Habitat 2011 s. 9)

1.2.3 The Integrated Housing Development Programme

Integrated housing development programme (IHDP) startades av de Etiopiska myndigheterna år 2000. Det är ett statligt styrt och finansierat projekt vilket syftar till slumuppgradering genom att bygga 175000 nya bostäder i Addis Abeba. (UN-

Habitat 2011 s. 11) Projektet riktar sig till att bygga om befintliga slumområden och även bygga bostäder på områden som tidigare inte varit ämnade som bostadsområden. Bostäderna som byggs är ämnade för låg- och medelinkomsttagare. Målet är att minska slumutbredningen med 50 procent. UN-Habitat menar att projektet är anmärkningsvärt, då det ämnar i så stor skala tillhanda hålla låg- och medelinkomsttagare med bostäder. De menar att detta kan ge en stor del av befolkningen möjlighet att avsevärt förbättra sin levnadsstandard, samt att det de blir ägare av sina egna bostäder. (UN-Habitat 2011 s. 14) De nya bostäder som uppförs av projektet kommer att ligga i flervåningshus där de boende får köpa en bostadsrätt, samtidigt som de boende i huset kommer att äga och ta hand om gemensamma ytor. (UN-Habitat 2011 s. 13) För att befolkningen ska ha möjlighet att köpa sig en bostadsrätt, har projektets styrande myndighet i Addis Abeba, *Housing Development Project Office* (HDPO) och *Commercial Bank of Ethiopia* kommit överens om ett avtal för att möjliggöra att köpare av bostadsrätter kan ta ett lån upptill 80 procent av bostadens kostnad, så länge de kan betala 20 procent i handpenning. Detta beror på att enbart några få procent av befolkningen beräknas kunna betala hela bostadens kostnad själva. (UN-Habitat 2011 s. 17) Enligt UN-Habitat ska boende i ett område som ska byggas om också ha rätten att bosätta sig där efter ombyggnaden, samt att detta är lagstiftat enligt Etiopisk lag. (UN-Habitat 2011 s. 27) Projektet har som mål att innan genomförandet av förflyttning av befolkningen genomföra omfattande och öppna diskussioner med de drabbade, för att informera och öka förståelsen för projektet. (UN-Habitat 2011 s. 28)

2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att granska hur projektet ”Integrated Housing Development Programme” i Addis Abeba, Etiopien hanterar problemet med att förflytta människor för att ge plats åt slumuppgradering och bostadsutveckling. Uppsatsen syftar till att undersöka om projektet följer de mest erkända riktlinjer och teorier presenterar för att nå en lyckad förflyttning av människor och återupprätta deras uppehållen.

Anledningen till att jag valt att studera just projektet i Etiopien och i Addis Abeba är att det sker i så stor skala och genomförs av den Etiopiska staten vilket skiljer det från hur bostadsprojekt vanligtvis genomförs i utvecklingsländer idag, men skulle kunna utgöra en ram för andra projekt på andra platser och länder där slumutbredningen är utbredd.

2.1 Frågeställning

- Följer bostadsprojektet Integrated Housing Development Programme i Addis Abeba de kriterier som Världsbankens riktlinjer för ofrivilligförflyttning lyfter fram för att utvecklingsprojekt ska lyckas med ofrivillig förflyttning?
- Följer bostadsprojektet Integrated Housing Development Programme de kriterier som nämns enligt teorin för att lyckas med tvångsförflyttning?

2.2 Avgränsningar

I uppsatsen har jag valt att avgränsa mig till att studera den del av projektet *Integrated Housing Development Programme* som berör Addis Abeba, och inte hela Etiopien. Uppsatsen fokuserar också på att studera de områden som ska ”rensas” för att möjliggöra att nya bostäder byggs, även om själva förflyttningen av befolkningen kan ske till ett annat område. Valet av denna avgränsning beror på att projektet inte enbart berör områden som idag är upptagna av bostäder, utan även andra områden i stadens utkant. Uppsatsen kommer att studera de processer som rör utvecklingsrelaterade förflyttningar för projektet för dessa områden.

I uppsatsen kommer jag att utgå från Världsbankens riktlinjer för ofrivillig förflyttning av för att svara på frågeställningen. För att definiera de dimensioner som är grundläggande för att lyckas med tvångsförflyttningar (att förbättra eller att i alla fall inte försämra situationen för de förflyttade personerna) kommer jag

främst att använda mig av Cerneas IRR-modell (Impoverishment Risks and Reconstruction model), samt litteratur om tidigare forskning på området.

Jag har varit tvungen att i uppsatsen förhålla mig till huruvida de förflyttade är utsatta för tvångsförflyttning eller inte. Då det är svårt att avgöra vilka som förflyttas ofrivilligt (tvångsförflyttning) eller frivilligt, har jag valt att se på problemet som att alla projektrelaterade förflyttningar innefattas av ofrivillig förflyttning (involuntary), då valet att bo kvar i den tidigare bostaden inte är ett alternativ. Oliver-Smith menar att befolkningen snarare trycks (pushed) iväg än dras (pulled) och att detta betyder att förflyttningen är ofrivillig, även om den lockar de drabbade till att förflyttas frivilligt på projektets villkor. (Oliver-Smith 2009 s. 4) Världsbankens kriterier för när riktlinjerna för ofrivillig förflyttning gäller beskrivs i paragraf 3 (Bilaga 1) och lyder

”This policy covers direct economic and social impacts that both results from Bank-assisted investment projects, and are caused by (a) the involuntary taking of land resulting in (i) relocation or loss of shelter; (ii) lost of assets or access to assets; or (iii) loss of income sources or means of livelihood, whether or not the affected persons must move to another location...”

Oliver-Smiths syn kan ses i hur Världsbanken i riktlinjerna ”involuntary” (ofrivillig) som ”actions that may be taken without the displaced person’s informed consent or power of choice.” (Notes 7, Bilaga 1) Vilket kan tolkas som att om personen som flyttar inte har ett val mellan att flytta eller stanna så bör det räknas som ofrivillig förflyttning oavsett om förflyttningen sker frivilligt eller ofrivilligt.

3 Teori

I detta avsnitt kommer jag att presentera min teori. Först kommer jag att börja med att presentera tidigare forskning på området tvångsförflyttningar samt vad olika forskares synpunkter på tvångsförflyttningar. Efter det kommer jag att presentera Micheal Cerneas IRR-modell (Impoverishment risks and reconstruction modell). I det avsnittet går jag igenom alla de aspekter Cernea nämner i sin modell för att lyckas med tvångsförflyttningar. Avsnittet om IRR-modellen kommer sedan vara den bas med vilken jag kommer att analysera materialet i min analys och ligga till grund för dimensionerna i min analys.

3.1 Forskning om tvångsförflyttningar

Efter en dramatisk ökning av utvecklingsrelaterad tvångsförflyttning genom storskaliga infrastrukturprojekt på 70- och 80-talet, kom utvecklingsrelaterad tvångsförflyttning att växa som fråga och problem under 90-talet i takt med att dess konsekvenser dokumenterades. (Dwivedi 2002 s. 709) Studier började nu visa på att utvecklingsrelaterad tvångsförflyttning bidrog till förlorade tillgångar, arbeten och tidigare sociala nätverk. De visade också att säker försörjning av mat förstördes men även andra livsviktiga sociala och ekonomiska nätverk gick förlorade efter förflyttningen. (Dwivedi 2002 s. 710) Enligt McDowell är en av anledningarna till att det först är på senare tid som sociologer och antropologer fått ögonen för problemet och att problemet tidigare ignorerats av statliga myndigheter är att det oftast är de mest utsatta och de med minst inflytande som utsatts för utvecklingsrelaterad tvångsförflyttning, till exempel olika stammar i Indien eller grupper av indianer i Brasilien. (McDowell 1996 s. 5)

Den tidigare forskningen om utvecklingsrelaterad tvångsförflyttning har främst riktat sig till att studera damm-relaterade projekt. (Koenig 2002 2. 31) En av de tidigaste studierna över utvecklingsrelaterad tvångsförflyttning gjordes av Colson och Scudder över damm-projektet Gwembe Tonga i Zambia som hade sin start 1958. (McDowell 1996 s. 6; Scudder 1993 s. 123) Enligt Partridge var deras studie den bästa enskilda studien och den mest systematiska och omfattande 1989. (Partridge 1989 s. 374) Det finns flera andra studier av damm-projekt, bland annat Volta-dammen i Ghana av Robert Chambers (Chambers 1970).

Den mer omfattande forskningen som tog fart på 80- och 90-talet bidrog till en bättre uppfattning av i vilken utsträckning tvångsförflyttade drabbades av en ökad utsatthet och svårighet att rekonstruera sina uppehållen efter en förflyttning. Detta ledde till ett ökat tryck på forandet av policys och ramverk för utvecklingsorsakad tvångsförflyttning och att effektivare institutioner skulle användas för att lyckas med tvångsförflyttningar. (Dwivedi 2002 s. 710) Redan innan det hade Colson och Scudder formulerat en modell (general model of response) för tvångsförflyttning baserad på deras studier av Karibadammen. Deras

modell byggde på begreppen *recruitment*, *transition*, *potential development* och *incorporation*. (Partridge 1989 s. 375)

Dwivedi menar att litteraturen på utvecklingsorsakad tvångsförflyttning kan delas upp i två synsätt ”managerial reformist” och ”radical movementist”. (Dwivedi 2002) Inriktningen ”radical movementist” innebär ett ifrågasättande synsätt till att utveckling överhuvudtaget bör inkludera tvångsförflyttning och ifrågasätter på vilket sätt fördelar från utvecklingsprojekt distribueras till de personer som berörs. (Dwivedi 2002 s. 712) ”Managerial reformist” syftar istället till den huvudsakliga uppfattningen bland forskare av utvecklingsorsakad tvångsförflyttning. Detta synsätt anser inte att utveckling som medför tvångsförflyttning i sig är felet, utan betraktar tvångsförflyttning som i stort sett som en oundviklig process vid utveckling. Uppfattningen syftar istället till att minimera det negativa utfallet av utvecklingsorsakad tvångsförflyttning. (ibid.)

Enligt Dwivedi erbjuder Parasuraman i sin bok *The Development Dilemma: Displacement in India* ett exempel på ett synsätt som kan kategoriseras som en del av det radical-movementistiskasynsättet då Parasuraman ifrågasätter huruvida utvecklingsprojekt som medför massförflyttning överhuvudtaget bör användas. I motsatts menar Dwivedi att Cerneas tänk med en modell för genomförandet av tvångsförflyttning går i linje med synsättet ”managerial reformist”, där tillvägagångsätt och hjälpmedel bör konstrueras för att möjliggöra att utvecklingsorsakade tvångsförflyttningar kan användas som utvecklingsmöjligheter istället för att skapa mer problem. (Dwivedi 2002 s. 715) Som kritik mot Cerneas synsätt om att en modell kan bidra till att projekt lyckas med tvångsförflyttningar, menar Dwivedi att komplexiteten i tvångsförflyttningar är så stor att de knappast kan fångas i en enda modell. (Dwivedi 2002 s. 721)

Den forskning på utvecklingsorsakad tvångsförflyttning som berör storskaliga infrastrukturprojekt, vilket främst innefattar dammprojekt, är inte alltid helt enkel att överföra till ett urbant perspektiv. (Koenig 2002 s. 31) Förflyttningar för dammprojekt och urbana projekt skiljer sig på flera vis. Detta visar dig bland annat genom att urbana befolkningar ofta har flyttat till just det urbana för att kunna få tillgång till den nationella ekonomin eller kulturen. Därför är den urbana befolkningens motstånd sällan riktat mot aspekten att flytta i sig, vilket de dock kan vara för dammprojekt. Inte heller finns det vanligtvis några problem relaterade till att ursprungsbefolkning förflyttas från sina historiska marker, dock kan det finns etniska minoriteter som drabbas vid urbana tvångsförflyttningar. Den urbana befolkningens motstånd kommer också sällan av själva flyttandet i sig. De flesta av dem nyligen har flyttat en eller flera gånger och ofta är fattigare delar av den urbana befolkningen beroende av att kunna röra på sig för att snabbt kunna ta del av nya möjligheter. Koenig menar att det ändå är skillnad på att flytta frivilligt eller att flytta ofrivilligt, och att även urbana befolkningar kan drabbas av utarmning. (Koenig 2002 s. 31)

Den urbana befolkningen är ofta heterogen inom flera aspekter. Detta kan gälla så som för inkomst, hur strukturen ser ut för hushållen eller vilken typ av samhällsorganisation som finns. (Koenig 2002 s. 31) Då befolkningstätheten ofta är hög för urbana mark innebär det att nästan alla utvecklingsinitiativ medför någon form av tvångsförflyttning. Den höga befolkningstätheten medför också en risk att även om det enbart är ett litet område som berörs av utvecklingsinitiativet så kommer ett stort antal personer att drabbas av förflyttningen. (Mejia 1999 s.

150) Urban mark ofta är relativt dyr och redan utnyttjad, det kan därför vara svårt att hitta platser att förflytta befolkningen till närliggande platser. Detta gör att de kan utsättas för ytterligare tryck på deras ekonomi. Kostnader på vatten, el eller transporter kan tillkomma om de måste flytta till områden långt från deras tidigare hem. Det kan också leda till att sociala nätverk rycks sönder eller att kostnader för tidigare gratistjänster, så som barnomsorg eller säkerhet tillkommer. Längre förflyttningar kan också leda till otillräckliga möjligheter till utbildning och hälsovård. (Koenig 2002 s. 31) Sociala nätverk kan också ryckas sönder då hela sociala enheter inte kan förflyttas till samma plats, i och med brist på urban mark. Mejia menar att det största problemet för urbana tvångsförflyttningar är att de projekt som genomförs i en urban kontext främst riktar sig till sektorn för bostäder, men att de istället skulle inrikta sig på ett ekonomiskt perspektiv. (Mejia 1999 s. 163)

Då tvångsförflyttning sker i urbana områden kan det medföra specifika risker. Som beskrivit tidigare kan brist på mark innebära ett problem, detta gäller också då förflyttningar sker till platser med en befintlig befolkning. Dessa aspekter kommer att diskuteras ytterligare då jag beskriver Cerneas IRR-modell. Urbana befolkningar kompletterar ofta sin inkomst med odling, boskap eller att återvinna material. Då befintlig befolkning finns på platsen kan det uppstå konflikter på grund av konkurrens för de kompletterande sysslorna. Ett annat problem i urbana områden är att de fattiga delarna av befolkningen inte alltid har laglig besittningsrätt för sina bostäder. Det kan då bli problem med hur kompensation ska ges. Världsbanken menar att kompensation ska ges, men att flera länder har struntat i det. Då den urbana befolkningen är rörlig kan det även uppstå problem med att förhindra att människor flyttar till områden som ska byggas om, för att på så sätt ta del av de förmåner och den kompensation som flytten medför. (Mejia 1999 s. 152-156) Detta nämns i Världsbankens riktlinjer § 14, där det beskrivs att låntagaren ansvarar för att se till att avgöra vilka som är berättigade att ta del av utvecklingsprojektet och se till att obehöriga inte flyttar in i områden som planeras ingå i projekt. (se Bilaga 1)

Olika synpunkter finns om förflyttade personer ska betala för de nya bostäderna eller inte. Vissa menar att de inte ska betala då de själva inte har valt att flytta oavsett om bostäderna är i avsevärt bättre skick (se diskussion under *avgränsningar* om frivillig och ofrivillig förflyttning). Andra menar att en delvis betalning av den nya bostaden kan medföra att de förflyttade hushållen känner sig mer rotade och ökar känslan av ägandeskap och kapaciteten till självförvaltning. (Mejia 1999 157)

Det finns även olika åsikter i litteraturen om tvångsförflyttning angående hur de förflyttades arbetssituation bör se ut efter förflyttningen. Vissa anser att det är ett problem att de förflyttade arbetar för någon annan efter flytten, medan andra menar att det enbart är logiskt att utfallet i ett urbant perspektiv blir så, då de förflyttade ofta har liknande arbeten innan flytten. (Koenig 2002 s. 26)

En debatt som förekommer i litteraturen över tvångsförflyttning är relationen mellan målet med ekonomisk tillväxt och andra utvecklingsmål såsom hållbar miljö, mänsklig och social utveckling, jämn fördelning av politisk makt och uppnådda mål för mänskliga rättigheter. (Koenig 2002 s. 12) Omfattande kritik finns från olika författare mot statens roll i projekts planerande, genomförande och huruvida staten agerar i allas intresse vid utvecklingsprojekt.

Det finns även kritik mot att planeringen är beroende av experter och specialister, och att de anses ha mer kunskap än den lokala befolkningen. Koenig ifrågasätter om ”utveckling” som innebär ofrivillig förflyttning verkligen är utveckling, då frågan är om det verkligen bidrar till att förbättra den nationella eller regionala välfärden. (Koenig 2002 s. 15) Samtidigt menar Cernea att det mest optimala för att undvika risker med tvångsförflyttning är att leta efter alternativ för att undvika tvångsförflyttning överhuvudtaget, eller i alla fall minska på antalet tvångsförflyttade, vilket tar oss tillbaka till diskussionen om ”managerial reformist” och ”radical movementist”. (Cernea 2000 s. 46)

3.2 IRR-Modellen

Michael Cerneas modell för ”impoverishment risks and reconstruction”(IRR) syftar till att bistå med ett verktyg för att planera för utveckling och kunna förklara, analysera, och förutsäga vad som händer vid omfattande tvångsförflyttningar och är en erkänd och välanvänd modell. (Downing 2002a s. 8) Modellen ska också skapa ett teoretiskt verktyg och skyddsnät för att bidra som en grund vid utformandet av policys, planering och för utvecklingsprogram. Modellen tar upp innebörden av sociala och ekonomiska aspekter för både själva tvångsförflyttningen som för återupprättandet av uppehållen. Modellen är uppbyggd på att beskriva tre fundamentala koncept för tvångsförflyttning; risker, utarmning och återuppbyggnad. Cernea menar att även om modellen går igenom åtgärder för de olika dimensionerna för lyckad återuppbyggnad av uppehälle i olika kluster så måste deras ömsesidiga beroende förstås. För en optimal rekonstruktionsstrategi krävs att dimensionerna behandlas parallellt, med reservation för lokala variationer för olika projekts förhållanden. (Cernea 2000 s. 52)

De primära risker som inkluderas i modellen är marklöshet, arbetslöshet, hemlöshet, marginalisering, osäker matförsörjning, ökad sjuklighet och dödlighet, förlorad tillgång till gemensamma egendomsresurser samt social separering. Nedan går jag igenom Cerneas åtta primära riskfaktorer, Cernea nämner ytterligare två riskfaktorer som också behöver tas hänsyn till. Den första är att förflyttade måste förhålla sig till dessa risker nästan samtidigt, samt kopplingen som kan finnas mellan riskerna. Cernea menar att intensiteten av olika risker varierar och att vissa förflyttade personer inte ens upplever vissa riskmoment, men också att det kan uppstå andra platsspecifika riskmoment. Därför anges skillnad i riskintensitet som en riskfaktor. Cernea nämner också risken för värdpopulationen som en faktor som måste tas hänsyn till, i de fall det kan uppstå(då det finns en population på platsen dit befolkning förflyttas). Efter det följer en del där det beskrivs hur ett rekonstruerande av uppehållen för förflyttade personer bör angripas. (Cernea 2000 s. 31f)

3.2.1 Risker

Marklöshet

Då mark exproprieras tas fundamentala strukturer för hushåll bort. Detta bidrar till att förutsättningar för produktiva system, kommersiella aktiviteter och försörjningsmöjligheter försvinner. På så sätt skapas utarmning, då de förflyttade personerna förlorar både naturligt och mänskligt kapital. Risker med landlöshet kan aktualiseras om inte de produktiva systemen blir rekonstruerade på annan plats eller ersatta av stabila inkomstgenererande arbeten. (Cernea 2000 s. 23) Då urban mark kan vara dyr och redan utnyttjad medför förlusten av mark en risk i att hitta en plats att bosätta förflyttad befolkning i närområdet. Det kan leda till vidare risker för bland annat ekonomi, hälsa och sociala strukturer. (Koenig 2002 s. 31)

Arbetslöshet

Ofrivilligt förflyttade personer löper stor risk att förlora löneinbringande arbeten, både i det urbana och det rurala. Då förflyttade personer drabbats av arbetslöshet efter förflyttningen innebär det ofta långvariga effekter. (Downing 2002a s. 10) Att återställa och skapa nya arbeten är ofta svårt och omfattande samt kräver stora investeringar. De arbeten som förloras skiljer sig från det rurala, med fokus på arbeten för markägare, och det urbana där arbeten inom industri och service förloras. Även arbeten som egenanställd kan förloras. Detta gäller butiksägare, hantverkare eller liknande arbeten. Det är vanligt att förflyttade personer, till en början, kan skaffa sig ett projektrelaterade arbeten. Det är dock inte hållbart i ett långsiktigt perspektiv. (Cernea 2000 s. 24) Mejia menar också att det finns en risk med att kompletterande inkomster förloras vid tvångsförflyttningar, såsom odling, boskap och återvinning av olika material. (Mejia 1999 s. 152-156)

Hemlöshet

Tendensen då förflyttade personer blir av med sitt hem är att det enbart är temporärt. (Cernea 2000 s. 25) Vid dåligt genomförda förflyttningar kan förlorade bostäder dock förbli ett långsiktigt problem. (Downing 2002a s. 10) Colson menar att förlorad identitet kan bli resultatet då en tvångsförflyttad person inte längre kan identifiera sig med sin omgivning som följd av en förflyttning till en ny miljö både fysiskt och socialt. (Colson 2003 s. 9) Det kan innebära att personens sociala status försämras och att främlingskap uppstår. Då förflyttade personer förlorar mänskligt och naturligt kapital så tenderar de att känna platslöshet under en längre tid. Förflyttade personer saknar ofta kapital att snabbt återställa sina bostäder i tidigare skick, därför uppförs temporära bostäder vilka ofta är av sämre skick och det finns en risk att de temporära bostäderna blir bestående. (Cernea 2000 s. 25)

Marginalisering

Personer kan drabbas av marginalisering då de genom att bli av med ekonomiska resurser hamnar i en negativ spiral. Ekonomisk marginalisering kan uppkomma då

förflyttade personer blir av med butiker, mark eller förlorar möjligheten att använda sig av sina färdigheter. (Cernea 2000 s. 26) Downing menar att det kan leda till långvariga konsekvenser för de förflyttade. (Downing 2002a s. 10) Tillsammans med ekonomisk marginalisering blir de drabbade ofta utsatta för social eller psykisk marginalisering, vilka ofta inträffar i samband med den ekonomiska marginaliseringen. (Fernandes 2000 s. 212) Social och psykisk marginalisering tar ofta sin form i sämre status, ett förlorat förtroende på samhället, sig själv och samtidigt kan en känsla av orättvisa och utsatthet uppstå. Marginaliseringen kan visa sig i olika former, till exempel då förflyttade personer på en ny plats blir betraktade som nykomlingar och saknar rätt att utnyttja olika möjligheter och rättigheter. Marginalisering för urbant förflyttade kan komma att ske gradvist och först uppstå ett tag efter att förflyttningen ägt rum. (Cernea 2000 s. 26; Downing 2002a s. 11)

Osäker matförsörjning

Osäker försörjning och tillgång till livsmedel är också en riskfaktor. Då förflyttade personer drabbas av osäker tillgång till livsmedel, kan det leda till kronisk undernäring från ett otillräckligt intag av kolhydrater. Anledningen till osäker försörjning av livsmedel kan komma från att ett skifte från matgivande grödor eller "food crops" till inkomstbringande grödor så kallade "cash crops". (Cernea 2000 s. 27) Osäker försörjning och tillgång till livsmedel kan också komma från förlorad inkomst samt kompletterande aktiviteter. (Mejia 1999 s. 152-156)

Ökad sjuklighet och dödlighet

Ökade hälsorisker från tvångsförflyttningar är en väl dokumenterad risk. (Downing 2002a s. 11) Då flera personer tvångsförflyttas innebär det en stor risk för hälsolivnåerna för de berörda. Detta kommer sig av social stress, trauma, omplaceringsrelaterad sjukdom, men kan också bero på osäker vattenförsörjning, otillräckliga avloppssystem vilket kan öka utsattheten för epidemier, diarré och dysenteri, eller andra sjukdomar som till exempel malaria. (Cernea 2000 s. 27f) Längre förflyttningar kan också leda till att de förflyttade får svårt att få tillgång till hälsovård, då de platser de förflyttats till kan sakna tillräcklig förmåga att ta hand om alla eller helt enkelt sakna tillgång till sjukvård överhuvudtaget. (Koenig 2002 s. 31)

Förlorad tillgång till gemensamma egendomar och tjänster

Förlust av gemensamma egendomar och tjänster drabbar de som saknar mark och tillgångar hårdast. Förluster av gemensamma egendomar och tjänster kan leda till uteblivna inkomster och försörjning för utsatta personer eller hushåll. Till gemensamma tjänster räknas skola och andra offentliga tjänster vilka sällan ersätts av staten, men kan också innefatta sociala tjänster. (Cernea 2000 s. 29) Fernandes menar att förlorad tillgång till gemensamma egendomar och tjänster är en av de viktigaste orsakerna till marginalisering. (Fernandes 2000 s. 205)

Social separering

Då personer tvångsförflyttas riskeras deras tidigare fungerade sociala strukturer förstöras. Risken att social separation uppstår vid tvångsförflyttningar i en urban kontext kan anses högre då, som diskuterats tidigare, urban mark ofta är dyrare och mer utnyttjad och därför medför att det bli svårare att flytta hela sociala grupper till samma område. (Koenig 2002 s. 31; Mejia 1999 s. 163) Förstörda sociala strukturer kan vara olika sociala organisationer, mänskliga relationer eller släktband, det kan även gälla frivilliga organisationer, livsuppehållande ömsesidiga informella nätverk eller andra ömsesidiga tjänster. Förstörda sociala strukturer är en förlust av socialt kapital och sällan kompenseras de drabbade av utvecklingsprogrammen. Resultatet blir ofta långvariga konsekvenser. Förstörda sociala strukturer som tidigare tillgodosåg personer med deras mest akuta behov är väldigt svåra att rekonstruera. Konsekvensen blir ofta värre för de personer och hushåll som omplaceras enskilt än för de som omplaceras i större sociala grupper. (Cernea 2000 s. 30) Studier på social separering är en av de minst studerade riskerna vid tvångsförflyttningar. (Mahapatra & Mahapatra 2000 s. 440)

3.2.2 Rekonstruktion av uppehållen

Från marklöshet till markbaserat återupprättande och från arbetslöshet till återanställning

För att återställa de förflyttade personernas uppehållen är det viktigt att de blir bosatta på odlingsbar mark eller får inkomstgenererande arbete. Det är vitalt att förlorad mark ersätts på ett acceptabelt sätt för att kunna rekonstruera de förflyttade personernas uppehållen. (Hoadley 2008 s. 5) Då det gäller att kompensera förflyttade personer för förlorad mark, har det visat sig mer vinnande att kompensera med ny mark(markbaserat återupprättande) än med ekonomiskt kapital. Att kompensera med ekonomiskt kapital leder ofta till ett misslyckat återupprättande av inkomsten. Det har också visat sig att det vanligtvis inte räcker med kompensation av mark, utan att tekniskt bistånd och gynnsamma socialpolitiska åtgärder behöver komplettera det markbaserade återupprättandet. För att återupprätta inkomstarbeten för förflyttade personer, har det visat sig vara en bra strategi att erbjuda de drabbade att lära sig nya färdigheter i linje med vad marknaden efterfrågar. (Cernea 2000 ss. 35-37) Chambers menar att det är framgångsrik ekonomi som är viktig för välfärden och inte tvärt om. (Chambers 1970 s. 253) En effektiv strategi för att ersätta förlorade arbeten och inkomster har visat sig vara småföretagande. Strategin behöver vara välplanerad utifrån den befintliga ekonomiska marknaden. (Hoadley 2008 s. 6)

Från hemlöshet till återupprättande av bostäder

Att upprätta förbättrade bostäder för förflyttade personer är en av de enklare faktorerna i återupprättandet av uppehållet för förflyttade. Att förhindra utarmning från försämrade bostadskvalité kan effektivt motverkas genom att skälig kostnad för återupprättandet av bostäder erkänns och räknas in i projektets budget. Förflyttade personer visar sig ofta benägna att vilja förbättra sin levnadsstandard

över de tidigare nivåerna, detta nås ofta genom en stegvis investering av arbete och kapital. (Cernea 2000 s. 38f)

Det har visat sig att den kompensationen förflyttade personer erhållit för förlorade inkomster, använts till att förbättra bostadskvalitén istället. Det har alltså visat sig att hemlöshet inte är en oundviklig risk av utarmning vid förflyttning, utan snarare att det kan innebära en möjlighet att förbättra bostadsförhållanden om problemet angrips på rätt sätt. (Cernea 2000 s. 39)

Från social separering till återuppbyggnad av sociala nätverk, från marginalisering till socialt inkluderande och från expropriation till återställandet av gemensamma tillgångar och tjänster

Rekonstruerandet av samhällen, nätverk och social sammanhållning är väldigt viktigt för de förflyttade, men är sällan medvetet eftersträvat i projekt enligt Cernea. (Cernea 2000 s. 40) De sociala och psykologiska aspekterna tenderar att missas av planerare. Abutte menar att det är viktigt att noga planera ett rekonstruerande av de förflyttade personernas uppehållen, för att inte utsätta dem för socioekonomisk och kulturell marginalisering. (Abutte 2000 s. 413) I modellen riktar sig dimensionen av marginalisering främst till en individuell nivå (familj/hushåll), medan återupprättandet av det sociala riktar sig till gruppstrukturer, både för formella och informella institutioner. Cernea menar att de tre dimensionerna både är viktiga var för sig och att de överlappar varandra. Han menar att genom att angripa dimensionerna gemensamt kan vissa positiva synergieffekter uppnås. (Cernea 2000 s. 40f)

Beroende på i vilken skala sociala enheter flyttas krävs olika angreppssätt. Då områden eller byar ska återupprättas som ”nya” sociala enheter behövs gemensamma tillgångar och tjänster att upprättas. Ska förflyttade personer integreras i redan befintliga samhällen behövs åtgärder som bidrar till att underlätta för de befintliga strukturerna som hamnar under större press. Att upprätta sociala strukturer och gemensamma tillgångar är svårt och kräver tid. (Cernea 2000 s. 40f) Ofta blir tillgången till gemensamma tillgångar kritisk för att lyckas med den slutgiltiga rekonstruktionen av förflyttade personers uppehälle. Cernea menar att möjliggörandet av att sociala institutioner kan återuppstå är vitalt för att lyckas med förflyttandet av personer och återupprätta deras uppehållen. Dock tenderar återställandet av gemensamma tillgångar att vara mer ovanligt än vad det är för privata tillgångar. (Cernea 2000 s. 40f) Chambers kom dock fram till slutsatsen från Voltadammen att projektet underlättade för de förflyttade genom att flytta på dem tillsammans och placera dem med grannar de själva föredrog. Chambers menade dock att trots att de sociala strukturerna bestod, fanns risken att förflyttningen till nya och okända miljöer bidra till stress och osäkerhet. (Chambers 1970 s. 258) Därför innebär inte enbart bevarade sociala strukturer till att tvångsförflyttningar kommer att lyckas.

Från osäker matförsörjning till tillräcklig näringstillgång och från ökad sjuklighet och dödlighet till förbättrad sjukvård

Långsiktigt kommer hälsnivåerna bland förflyttade bero på hur deras ekonomiska situation återhämtar sig, men kortsiktigt behövs åtgärder för att

motverka risker med förlorad matförsörjning och risker för hälsa. Cernea menar att sådana åtgärder måste tas innan fullständig ekonomisk rekonstruktion sker. (Cernea 2000 s. 42) För den mest omedelbara situationen kan åtgärder lånas från hur bistånd ges till flyktingar, men på lite längre sikt och för hållbart återupprättande krävs det planering och att informering och utbildning av risker genomförs. Vanligtvis så blir risker med utebliven matförsörjning mer igenkänd än vad risker för hälsan. (Cernea 2000 s. 42)

Tvångsförflyttades involverande i riskanalyser

Cernea menar att involverande av de förflyttade genom samråd är helt nödvändigt för förflyttning i utvecklingsprojekt. Avsaknaden av samråd med de delar av befolkningen som troligen kommer att drabbas av tvångsförflyttning förvärrar vanföreställningarna som otillräckliga ekonomiska analyser bidrar till. Svaga institutioner i utvecklingsländer gör att samråd med de drabbade är än viktigare. (Cernea 2000 s. 51) För att kunna möjliggöra att tidigt upptäcka och varna om uppkommande problem och för att rätt åtgärder ska vidtas är kommunikation och information mellan planerare och de drabbade viktigt. Avsaknad av kommunikation och information är en stor anledning till att förflyttning misslyckas. Det har visat sig att personer som kommer att förflyttas har andra åsikter om vilka risker som kan uppkomma från förflyttningen, mot vad planerare och tekniska experter har. (Cernea 2000 s. 51)

Att förbereda de personer som ska förflyttas genom informering och konsulterande är viktigt att det genomförs tidigt i planeringsstadiet av förflyttningen. Det kan bidra till att de personer som ska förflyttas kan anpassa sig till en förflyttning och genomföra åtgärder för att förenkla för en flytt. (Downing 2002a s. 12) Genom att modellen visar de inblandade de uppkommande konsekvenserna, kan de förbereda sig genom att leta efter alternativ för att övervinna otillräckligt förberedd förflyttning. När information och kommunikationen bryter samman tenderar det att resultera i ”motsatt deltagande”, alltså ett aktivt motstånd mot projektet. Då information tillbakahålls av tjänstemän, motiveras det ofta av som ett sätt att motverka panik och stress, istället för att inbjuda till deltagande och transparens. Cernea menar att det enbart är ”vilseledande och självförgörande” och att det motverkar att de personer som kommer att drabbas av tvångsförflyttning inte kan börja med att rekonstruera sina uppehållen. (Cernea 2000 s. 52)

Chambers menade att i Voltaprojektet var det viktigt att säkerställa omständigheterna för projektet, speciellt då tidsaspekten, innan projektets genomförande. På så sätt ge de som tvångsförflyttas möjligheten att mobilisera och välja mellan de olika alternativ för förflyttning som kan finnas. (Chambers 1970 s. 267) I studien av Voltaprojektet kom Chambers fram till att det fanns ett problem med i vilken omfattning de tvångsförflyttade fick tillgång till information. (Chambers 1970 s. 12) Downing menar att kärnan för att kunna återställa förflyttade personers uppehållen är att alla potentiella risker tidigt identifieras och att tillräcklig organisation och tillräckliga finanser sätts in för att undvika att de blir verklighet. (Downing 2002a s. 12)

3.3 Världsbankens riktlinjer

Världsbankens riktlinjer för tvångsförflyttning (OP 4.12 – Involuntary Resettlement) skapades i december 2001 som ett verktyg för Världsbankens anställda och riktlinjerna reviderades i april 2013. (Worldbank.org) Dock var Världsbanken den första av internationella institutioner att konstruera riktlinjer för tvångsförflyttning, med ett arbete som började redan 1980. Den första upplagan av riktlinjerna byggde på olika studier av konsekvenserna av tvångsförflyttning och i synnerhet på studier av Elizabeth Colson, vilka hon tillsammans med Thayer Scudder gjort över tvångsförflyttningar relaterade till uppförandet av Karibadammen. (Partridge 1989 s. 373) Nedan följer först ett stycke där jag tolkar och sammanfattar riktlinjerna, men jag vill ändå hänvisa till bilaga 1 i den här uppsatsen för riktlinjerna i deras fullständiga form. Efter sammanfattningen följer en reflektion över riktlinjerna. Sammanfattningen här under är också avgränsad till de paragrafer som inte syftar till kontakten mellan låntagare och Världsbanken¹, utan innehåller enbart de paragrafer som är relevanta och applicerbara för den här studien.

Världsbankens riktlinjer finns till för att motverka att tvångsförflyttning leder till svåra ekonomiska, sociala och miljömässiga risker vilket ofta blir resultatet då de sker utan att förebyggande åtgärder tas. Enligt Världsbankens riktlinjer bör tvångsförflyttningar i så stor mån som möjligt helt undvikas, om annat så bör de ske i så liten skala som möjligt efter att ha utforskat alla tänkbara möjligheter. Då tvångsförflyttningar ändå blir nödvändiga menar Världsbanken att de bör ske som en del av ett hållbart utvecklingsprogram. Då ska de personer som förflyttas bör bli överlagda med samt få möjlighet att ta del av utvecklingsprojektets fördelar och medverka i planerandet och genomförandet av förflyttningarna. Då tvångsförflyttningar sker anger riktlinjerna att de förflyttade personernas ska få hjälp att förbättra deras uppehållen eller i alla fall återställa dem till nivån de var i innan flytten eller innan projektets implementering beroende på vilken av nivåerna som var högst. Enligt Världsbankens riktlinjer bör förflyttningar och projektets ekonomiska del vara sammanlänkade för att säkerställa att inga tvångsförflyttningar sker innan nödvändiga åtgärder har tagits eller att kompensation har delats ut. Även kostnaden för förflyttningar och relaterade åtgärder bör enligt riktlinjerna vara inräknade i projektets budget.

Riktlinjerna gäller då land tas av en person ofrivillig och det resulterar i förflyttning eller förlorat hem, förlorade tillgångar, tillgång till tillgångar, inkomst eller möjlighet till försörjning även om personen inte måste flytta. Utvecklingsprojektet ska utreda vilka som har rätt till stöd och kompensation i förflyttningen. De berättigade delas in i tre olika grupper beroende på vilken besittningsrätt de har till den mark de besitter och får stöd, hjälp och kompensation utefter det.

---

¹ Sammanfattningen inräknar paragraferna 1-3b, 4-6, 8, 10, 13-16, 18 samt 20.

Riktlinjerna anger att det ska finnas en policy, riktlinjer eller ett ramverk för hur projektet ska förhålla sig till förflyttningarna. Dokumentet ska innehålla de åtgärder som ska tas för att lyckas med förflyttningar. Enligt Världsbanken är dessa åtgärder att de förflyttade ska få information om deras möjligheter och rättigheter, de ska bli konsulterade om förflyttningen samt erbjuda relevanta alternativ. De ska också få full kompensering för förlorade tillgångar, hjälp med själva flytten, samt bli erbjuda nya bostäder, mark för bostäder eller om nödvändigt mark för jordbruk. Den nya marken eller bostaden ska minst medföra samma fördelar som den tidigare. Om det är nödvändigt för att nå dokumentets mål ska de förflyttade också erbjudas hjälp efter att själva förflyttningen har skett för så lång tid som det beräknas att nivån uppehållet innan flytten ska kunna återuppnås. Även utvecklingsstöd kan erbjudas för att nå dokumentets mål i form av till exempel förbereda mark, erbjuda krediter, utlärande av olika kunskaper eller arbetsmöjligheter.

Förutom de ovanstående åtgärderna ska de förflyttade få information i god tid, möjlighet att delta i planeringen och utförandet av förflyttningen. Nya bostadsområden och värdområden för förflyttade ska bli utrustade med tillräcklig infrastruktur och allmänna tjänster eller erbjuda kompensation för förlorade sådana. Världsbanken anger också att sociala strukturer ska försöka behållas gällande både förflyttade och värdbefolkningar.

Även om riktlinjerna kan anses vara ett av de viktigare verktygen för att lyckas med tvångsförflyttning samt att de är vida använda och refererade till, så lämnas de inte helt okritiserade. Downing menar att de nya riktlinjer som togs i bruk 2001² och som var en omarbetad version av 1990 års riktlinjer missar att inkludera resultat från vetenskapliga studier och även resultat från Världsbankens egna undersökningar gällande återanpassning(reintegration), omplacering av sociala enheter, förlorad säker livsmedelsförsörjning, försämrad hälsa. Där av missar riktlinjerna att se dessa aspekter som mätbara vilket i sin tur medför att de inte räknas in i projektens budget. Downing menar att de omarbetade riktlinjerna istället innebär en försämrad standard än riktlinjerna i deras originalform. (Downing 2002b s. 13) Som exempel anger Downing att Världsbanken ändrat eller tagit bort vissa formuleringar³, vilket bidragit till att ge låntagare möjligheten att enbart återställa uppehållet för de förflyttade som det var innan förflyttningen, även om vissa delar av riktlinjerna påpekar att de förflyttade ska få ta del av projektets förmåner. De nya riktlinjerna innebär också en minskad hänsyn till de stressmoment som tvångsförflyttning medför. (Downing 2002b s. 14) Annan kritik mot Världsbankens riktlinjer kommer från diskussionen mellan de olika synsätten ”managerial reformist” och ”radical movementist” (se diskussion ovan). Även om riktlinjerna anser att det bästa är om inga tvångsförflyttningar sker alls och bör undvikas i den mån det är möjligt, så ger riktlinjerna alternativet att

² 2001 års riktlinjer reviderades i april 2013 och de finns med som bilaga till den här uppsatsen.

³ Downing syftar på meningen ”all involuntary resettlement should be conceived and executed as development programs with resettlers provided sufficient investment resources and opportunities to should share in project benefits.”. Dock finns det en liknande mening i versionen av riktlinjerna som reviderades i April 2013.

tvångsflyttningar får förekomma om de följer riktlinjerna. Det medför att de inte kan anses dela synen med radical movementist, vilken helt är emot tvångsflyttningar som ett resultat av utvecklingsprojekt. Världsbankens riktlinjer kan istället anses närmare synsättet ”managerial reformist”.

4 Metod och material

Då syftet med uppsatsen är att fånga ett brett spektrum av problematiken, samt att det finns information att tillgå kommer studien utföras som en litteraturstudie. En litteraturstudie möjliggör att uppsatsen kan inkludera en större mängd information, från olika källor, vilket sedan kan ligga till grund för teori, analys och slutsats. Främst kvalitativ inofficiell sekundärdata kommer att användas i uppsatsen. Sekundärdata har fördelen att den redan är producerad, till skillnad på primärdata som måste produceras först. Därför går oftast sekundärdata snabbare att få tag på. (Cloke *et al.* 2004 s. 64) Flexibiliteten är dock inte den samma för sekundärdata, då den inte går att forma efter uppsatsens behov. (Clark 2005 s. 72) Mängden och tillgången av sekundärdata gör dock att jag anser att det är lämpligt att använda mig av sekundärdata för uppsatsen. Cloke *et al.* menar att användningen av sekundärdata har fördelen att ge forskaren tillgång till socialt otillgängliga eller svårtillgängliga områden. (Cloke *et al.* 2004 s. 64) Detta har jag dragit nytta av för den här uppsatsen då det hade krävts mer tid än vad ramen för den här uppsatsen tillåter för att samla ihop lika omfattande data som den jag använder mig av i uppsatsen.

Materialet jag har använt mig av kommer främst från sekundära inofficiella källor. Jag kommer främst att använda mig av två studier, Atelaws studie där förflyttade har intervjuats. Samt Pankhurst och Tiemelissans studie där barn och deras vårdnadshavare har intervjuats om en kommande flytt och vad de hört från förflyttade om hur de har fått det efter flytten. Alltså kommer materialet att vara en sammanställning av empiri från andra forskare. Det betyder att jag är tvungen att vara medveten om att datan inte nödvändigtvis är representativ för mitt syfte, samt att datan reflekterar forskarens synsätt och tolkning av datan (i detta fall Pankhurst och Tiemelissan eller Atelaw). (Cloke *et al.* 2004 s. 70; Clark 2005 s. 69) Cloke *et al.* nämner fyra huvudsakliga områden som måste tas i beaktning för andrahandskällor, autenticitet, representativitet, trovärdighet och anledning(meaning). (Cloke *et al.* 2004 s. 68)

Uppsatsen vilar på Cerneas modell för ”Impoverishment Risks and Reconstruction” som teoretiskt ramverk, samt kompletteras med annan litteratur på problematik med tvångsförflyttning av boende vid genomförandet av utvecklingsprojekt. Valet att använda mig av Världsbankens riktlinjer kommer från att de är de mest omfattande och erkända. Att jag använder mig av Cerneas IRR-modell motiveras av att det är den mest aktuella och den mest formaliserade teorin om att lyckas med tvångsförflyttning. (Koenig 2002 s. 2) Jag har valt att bifoga Världsbankens riktlinjer som en bilaga (Bilaga 1), då jag anser att det är lämpligt att ta med dem i deras originalform. En sammanfattning av Världsbankens riktlinjer finns presenterad under teoriavsnittet. Cerneas IRR-modell har jag också valt att sammanfatta och ta med under teoridelen.

För att återge bakgrund till projektet har jag försökt att välja att ha med så mycket information från internationellt erkänt bra källor, så som FN, The World Factbook och Sida. Från Sida och från The World Factbook har jag främst använt statistik för att beskriva Etiopien och Addis Abeba. Ett verk som jag har använt mycket i uppsatsen är FN institutionen UN-Habitats *Condominium Housing in*

Ethiopia – The Integrated Housing Development Programme från 2011, vilket beskriver projektet i Etiopien. Anledningen till att jag i så vida utsträckning har använt verket är för att det ger en tydlig bild av projektets mål och utformning, samt beskriver bakgrunden till varför projektet genomförs på ett bra sätt och att jag anser att det kommer från en pålitlig källa.

IRR-modellen använder jag för att analysera det material vilket jag anser vara relevant för min studie vilka jag valt ut från de olika studierna. Materialet presenterar förflyttade personers syn på hur förflyttningen har gått till, och vad den har lett till. I analysen presenterar jag de delar som jag anser vara relevanta för min studie och sedan använder jag mig först av IRR-modellen för att analysera dem. Efter analysen med IRR-modellen, kommer jag att använda min analys för att svara på om projektet har följt de kriterier som Världsbankens riktlinjer presenterar för en lyckad tvångsförflyttning.

Material

Som underlag för analysen använder uppsatsen data från huvudsakligen två vetenskapliga studier gjorda av andra forskare. Den ena studien är Young Lives studie *Beyond Urban Relocation* och skriven av Alula Pankhurst och Agazi Tiumelissan. *Beyond Urban Relocation* är en del av en internationell studie av barnfattigdom som Young Lives utgör och har sitt ursprung från Oxford University. Young Lives studie utförs i länderna Peru, Indien, Vietnam samt Etiopien mellan år 2000 och 2015 och studierna i de olika länderna består av ca 3000 barn uppdelade i två olika åldersgrupper, samt deras vårdnadshavare. De olika åldersgrupperna består av den yngre där barn mellan 10 och 11 år ingår, samt den äldre där barn mellan 17 och 18 år ingår. (Pankhurst & Tiumelissan 2014 s. 4) Studien som uppsatsen använder sig av *Beyond Urban Relocation*, utfördes i januari 2011 både som en kvalitativ och en kvantitativ studie.

Den kvantitativa studien utgjordes av 466 vårdnadshavare och 451 barn, där 299 barn var i den yngre gruppen, 152 barn i den äldre och 232 barn var flickor medan 219 var pojkar. (Pankhurst & Tiumelissan 2014 s. 6) Den kvalitativa delen av studien består av 79 barn och deras vårdnadshavare, då en pojke från Bertukan hade flyttat och inte kunde hittas vid tillfället för studien. Intervjuerna genomfördes av forskare vilka tidigare haft erfarenhet av att intervjua barn och arbeta med Young Lives, samt kvalitativa metoder, etiska problem och de tillvägagångsätt som Young Lives tillämpar. Under studiens genomförande förklarade forskarna noga att de inte var utsända av myndigheterna, utan att intervjuerna var en del av Young Lives studie, vilken de svarande redan hade medverkat i tidigare samt att resultatet presenteras anonymt. (*ibid.*) Young Lives studie *Beyond Urban Relocation* syftade till att förstå de synpunkter och åsikter barnen och deras vårdnadshavare hade gentemot en förflyttning, givet att en omplacering var planerad. Studien ville ta reda på vilka synpunkter och åsikter som fanns utifrån parametrarna hem, socialt sammanhang, förväntningar, rädslor och förhoppningar. (*ibid.*)

Den andra studien som används som underlag i analysen är en vetenskaplig studie utförd av Habtamu Atelaw och *The Livelihoods of Displaced People in Addis Abeba: The Case of People Relocated From Aret Kilo Area*. Studien är utförd genom Institute of Development Studies på Addis Abeba University och

syftar till att studera och förstå personers uppehållen då de blivit tvångsförflyttade från området Arat Kilo till områdena Gofa Camp, Lafto och Jamo 1. Atelaws studie är en kvalitativ studie där 24 hushåll från Jamo 1, 7 hushåll från Gofa Camp och 4 från Lafto utgjort de svarande, samt 4 personer från myndigheter. De svarande är utvalda utifrån förväntad lämplighet att kunna ge förståelse och svar på problemet och undersökningsfrågorna och ge en bild av uppehållet för de förflyttade från Arat Kilo. Insamling av lämpliga svarande har skett genom så kallad ”snowballing”. (Atelaw 2011 s. 13) Atelaw använde sig av främst primär data insamlad genom olika kvalitativa intervjuer, men också sekundär data insamlad från andra texter och organisationer för att försäkra sig om relevans och validitet. De kvalitativa intervjuerna har bestått av ett triangulerande mellan strukturerade intervjuer, fokusgrupper, observationer samt att vissa nyckelpersoner har intervjuats om speciella områden. Nyckelpersonerna bestod av personer från stadsdelsmyndigheter, så kallade *Kebeles*, samt intervjuades det tre ledare för *Iddirs*. Dessa intervjuer genomfördes för att få fram information om lokalbefolkningens delaktighet i beslutsprocesser samt vilka effekter tvångsförflyttningen hade på *Iddirs*. (Atelaw 2011 s. 14)

De strukturerade intervjuerna bestod av 24 personer som blivit förflyttade från Arat Kilo och var av arten strukturerade open-end intervjuer. Atelaw använde sig också av fokusgrupper i studien för deras direkthet. Dock användes metoden med fokusgrupper enbart i de områden där de var enkla att applicera. Atelaw menade att anledningen till att inte metoden vidare användes var för att det var för svårt och dyrt att ordna med transporter mellan olika områden och att metoden därför avgränsades till att användas i de områden där ett flertal personer intervjuades och de var villiga att delta. I detta fall var det enbart en grupp i Jamo 1 med nio personer som användes. Dock menar Atelaw att gruppen bestod av personer från flera olika kategorier, bland annat hushåll med ett kvinnligt överhuvud, med ett manligt överhuvud, studenter samt barn. Atelaw tillämpade också till viss del egna observationer för att genomföra studien. Observationerna var främst riktade till att skapa en bild av vilka aktiviteter som utförs nära hemmet samt i vilken kvalitet olika faciliteter befann sig i, till exempel el- och vattenförsörjning, toaletter, avlopp, vägar, skolor, belysning. (Atelaw 2011 s. 15f)

Syftet med de olika studierna och denna uppsats syfte skiljer sig åt, men båda de studier som utgjorde underlaget för analysen i denna uppsats syftar till att ta reda på hur uppehållen för personer som tvångsförflyttats av projektet samt vilka åsikter och synpunkter som finns bland de som redan har förflyttats eller som troligtvis kommer att förflyttas ser ut. Detta gör det möjligt att i denna studie använda den data som genereras av de båda studierna som underlag för att svara på i vilken mån projektet *Integrated Housing Development Programme* följer de parametrar som nämns av Världsbanken och av teorin (främst Cernea) för att ett utvecklingsprojekt ska lyckas med tvångsförflyttningar. Då de parametrar som nämns i teorin också besvaras (dock i olika mån) i de båda studier som ligger till underlag för studien även om det inte är deras syfte, kan de anses vara lämpliga som underlag. En annan aspekt som verkar för deras lämplighet som underlag är deras omfång som studier. Ett omfång som jag i denna uppsats hade haft svårt att efterlikna beroende på tillgång till data och svarande, men även uppsatsens storlek och tidsaspekten skulle vara en begränsande faktor. De båda studierna är utförda vetenskapligt och kopplade till olika universitet.

Disposition

I uppsatsens första kapitel har jag presenterat studien och bakgrunden till varför den genomförs samt bakomliggande information till projektet som studeras. I det efterföljande kapitlet har jag motiverat uppsatsen i syfte och frågeställningar, samt beskrivit vad det är jag studerar i avgränsningar. Detta följs av teoriavsnittet där jag först går igenom tidigare forskning om tvångsförflyttningar. Därefter presenterar jag Michael Cerneas IRR-modell, vilken jag senare använder för att analysera materialet i analysen. I metod- och materialkapitlet presenterar jag mitt tillvägagångsätt, mitt material och varför jag har valt dem.

I nästa kapitel kommer jag först att analysera mitt material, genom att använda mig av Cerneas modell, samt övrig teori från avsnittet tidigare forskning. Därefter använder jag mina analyser gjorda med hjälp av Cerneas modell, för att analysera om projektet följer de kriterier som Världsbankens riktlinjer för ofrivillig förflyttning presenterar. Slutligen presenterar jag min slutsats samt en sammanfattning. I Slutsatsen kommer jag att jämföra vad jag har kommit fram till i de båda analys delarna med de två första frågorna i min frågeställning, och dra en slutsats av det. Sammanfattningen kommer sedan att ge en kort sammanfattning av uppsatsen.

5 Analys

5.1 Förändrad bostadssituation

Studien av Pankhurst och Tiemelissan visade att tillfrågade barn och vårdnadshavare generellt sett hade en positiv åsikt till hur situationen hade förändrats för förflyttade personer, men att det ändå fanns vissa negativa konsekvenser. (Pankhurst & Tiemelissan 2014 s. 8) Oftast visade det sig att vad respondenterna hade hört, så var de förflyttade mest nöjda med sina nya bostäder, vilka var större och renare. Veldig få visste någon som hade negativa åsikter om de nya bostäderna. De förflyttade personerna har fått det bättre i aspekter rörande boende. De inräknade aspekterna är bostadens material och utrymme, säkerhet i området, tillgång till elektricitet, vatten, privata kök, bättre sanitet och avlopp. (Atelaw 2011 s. 51) Förflyttade personers tidigare bostäder var ofta trånga och de släppte in vind och regn, vilket ofta ledde till ökad risk och utsatthet för sjukdomar. Dessa aspekter har förbättrats i de nya bostäderna, vilka klarar av att hålla väder och vind utanför bostaden. De nya bostäderna tillhandahåller också mer utrymme för de boende. Flera av respondenterna menade i Atelaws studie, att till skillnad från de tidigare bostäderna så ger de nya bostäderna tillräckligt med utrymme för deras familjer. (Atelaw 2011 s. 52) Dock kände en respondent tre familjer som efter att ha förflyttats flyttat till ett annat område, då de inte gillade att bo så högt upp. (Pankhurst & Tiemelissan 2014 s. 9) Cernea menade att tillhandahålla bostäder till de förflyttade var en av de enklare faktorerna vid återuppbyggandet av förflyttade personers uppehållen och att det till och med kunde vara en möjlighet att förbättra deras bostäder. (Cernea 2000 s. 38f) Materialet tyder på att i allra flesta fall så har bostadsförhållandena förbättrats för de förflyttade personerna. Detta går även i linje med själva projektets kärnsyfte. Dock verkar inte alla bostäder och det boende förhållande de erbjuder passa alla förflyttade personer, även om själva bostäderna är i bättre skick.

En annan aspekt som har förbättrats efter flytten är vattenförsörjningen. Tidigare hämtade de förflyttade vatten från kollektiva eller privata kranar, vilket de ofta fick betala för. Vattenhämtningen var ofta en syssla som kvinnor och barn gjorde, vilken de ofta var tvungna att gå långa sträckor för. Ibland ledde vattenhämtningen till att barn kunde missa skolan, då det var köer vid kranen. Det var inte heller alltid så att det gick att få vatten av kranarna. De nya bostäderna har förbättrat situationen på så sätt att de förflyttade personerna har fått privata kranar i hemmen och även om de inte finns vatten i kranarna varje dag, speciellt för de som bor högt upp, så uttrycker de att det är bättre än tidigare. (Atelaw 2011 s. 53) Även UN-Habitat menar att vattenförsörjningen på sina håll är osäkert. Generellt sett visade det sig också att de flesta var nöjda med att få tillgång till privat rinnande vatten, att bo i ett lugnare område med mindre störande ljud, eget kök och toaletter. (Pankhurst & Tiemelissan 2014 s. 36) Även om vattenförsörjningen inte är konstant, eller i värsta fall saknas, tyder det på att de förflyttade har fått det generellt bättre i aspekten av vattenförsörjning. Projektet behöver se över så att de

kan gälla för alla förflyttade för att helt kunna lyckas tillhandahålla vatten till dem.

De nya bostäderna har gett de förflyttade personerna tillgång till acceptabla toaletter. Tidigare var de tvungna att dela på gemensamma toaletter, där en toalett kunde delas av upp emot 100 personer och vilket ofta bidrog till långa köer. Dessa toaletter var även begränsande då de inte ansågs säkra, speciellt för kvinnor och barn som inte alltid vågade gå dit ensamma på natten och de var tvungna att gå dit i sällskap med en man från hushållet. Även saniteten kunde vara dålig för de gemensamma toaletterna, vilket kunde bidra till ökad risk för sjukdomar. I de nya bostäderna har de i stället fått tillgång till privata toaletter. (Atelaw 2011 s. 52) Enligt materialet verkar de sanitära förhållandena förbättrats för de förflyttade personerna. Detta är en viktig aspekt för att lyckas förbättra situationen för de förflyttade personerna. Att vattenförsörjningen, tillgång till privata toaletter samt kök har tillhandahållits de förflyttade tyder på att projektet gått i linje med vad teorin anger för hälsonivåer för en lyckad förflyttning. Cernea menar i IRR-modellen att det är viktigt att åtgärder tas för att främja hälsonivåerna vid förflyttningar, och att åtgärderna bör tas till och med innan en fullständig ekonomisk rekonstruktion har skett. Trots att goda hälsonivåer ofta är starkt kopplade till att den ekonomiska situationen återhämtar sig. (Cernea 2000 s. 42)

Atelaw studie visar, då det gäller tillgången till sjukvård, att det är många respondenter som inte har blivit sjuka i det nya området än och därför inte testat hur sjukvården fungerar. Det var många som var oroliga att det skulle vara svårt att få tillräckligt bra sjukvård då det inte fanns ett sjukhus i anslutning till det nya området och att avsaknaden av tillräckliga transportsystem skulle göra det svårt att ta sig till andra sjukhus. Tidigare fanns sjukvård ofta att få i närheten av deras bostäder. (Atelaw 2011 s. 54) Dock har hälsonivåerna visat sig förbättrats, då hälsotillståndet tidigare var dåligt och de gamla områdena innebar ökad utsatthet för sjukdomar. Tidigare var de förflyttade utsatta för dålig sanitet och de kom lätt i kontakt med sjuka personer då de möttes i gemensamma kök, toaletter eller vattenkranar. (Atelaw 2011 s. 59) I linje med IRR-modellen verkar förflyttningarna bidra till förbättrade hälsosituationer för de förflyttade personerna. Även om tillgången till sjukvård är oklar. Förbättrad försörjning av vatten och tillgång till toaletter samt egna privata kök verkar ha bidragit till att hälsonivåerna har förbättrats. I det stora hela verkar bostadssituationen för de förflyttade personerna förbättrats, både i det fysiska utförandet med bostaden i sig samt för de sanitära aspekterna.

5.2 Förändrade sociala förhållanden

I Pankhurst och Tiumelissans studie nämnde flera respondenter att de kände personer som hade förflyttats och som var nöjda med sina nya bättre bostäder, men att de upplevde att transporterna i anslutning till det nya området var otillräckliga och att de förlorat tidigare sociala relationer och nätverk. (Pankhurst & Tiumelissan 2014 s. 9) Mejia menar att då inte hela sociala enheter förflyttas tillsammans kan de sociala nätverk som bistod med gratistjänster förstöras och

leda till att kostnader för olika tjänster kommer att tillkomma och ytterligare sätta de förflyttades ekonomier under press. (Mejia 1999 s. 150) Flera av respondenterna kände en oro över att förlora de goda relationer som de hade med grannar vid tillfället för en eventuell flytt. Flera kände till personer som förflyttats och som var missnöjda med hur förändringen med deras sociala relationer hade förändrats efter flytten och att det var svårt att bygga upp nya sociala nätverk. (Pankhurst & Tiumelissan 2014 s. 30) En flicka i studien uttryckte att om de skulle få flytta till en bostadsrätt, skulle kanske inte grannarna vara lika benägna att samarbeta, då det fanns färre sysslor där samarbete behövdes. (Pankhurst & Tiumelissan 2014 s. 32) Då de förflyttade personerna bott i samma område under flera år, hade det lett till att de lärt känna varandra och på så sätt skapat ett starkt förtroende mellan dem. De tidigare sociala nätverken hade bidragit med tjänster så som att se efter varandras barn eller varandras hem vid behov, de hade bidragit med informationsutbyte, utlåning av pengar, mat eller andra material. (Atelaw 2011 s. 49) Dessa olika aspekter tyder på att de sociala nätverken inte helt har på ett lyckosamt vis rekonstruerats vid flytten, vilket har lett till att flera förflyttade personer har förlorat viktiga sociala relationer och de gynnsamma förhållanden de tidigare har bidragit till. Att det var svårt att skapa nya goda sociala nätverk menade svarande i Atelaws studie berodde på flera faktorer. De förflyttade personerna saknade tillit och att det fanns ekonomiska olikheter med deras nya grannar. De menade att eftersom personer i de nya områdena kom från olika delar av staden, med olika socio-ekonomiska bakgrunder, kunde det bli svårt att snabbt bilda nya lika starka sociala nätverk som de tidigare varit beroende av. (Atelaw 2011 s. 49) Enligt Cernea är det viktigt för de förflyttade personerna att sociala institutioner kan återuppstå och att det är viktigt att rekonstruera tidigare sociala strukturer, nätverk och samanhållning. (Cernea 2000 s. 40)

En respondent kände personer som förflyttats och var nöjda med hur det hade påverkat deras sociala relationer, då de hade bevarats för att hela sociala enheter hade flyttats tillsammans. (Pankhurst & Tiumelissan 2014 s. 9) Åsikten bland respondenterna var också att flytta hela sociala enheter var en lösning på den oro de kände inför att förlora sina sociala nätverk. (Pankhurst & Tiumelissan 2014 s. 37) I det enskilda fall som respondenten nämner i Pankhurst och Tiumelissans studie, att flera förflyttade personer var nöjda med sin sociala situation efter att ha förflyttats tillsammans, kan man tänka sig att det Mejia menar stämmer. Dock verkar projektet inte systematiskt använt den metoden för att förflytta personer och flera upplever att de förlorat sina tidigare sociala nätverk. Utifrån teorin vilket trycker på att behålla sociala relationer och rekonstruerade sociala nätverk är väldigt viktigt för att lyckas med tvångsförflyttningar, tyder det på att projektet har mycket att jobba på för att nå upp till den standard som teorin anger. Dock finns det ljuspunkter i och med det fall som presenterades i Pankhurst och Tiumelissans fall, där hela sociala enheter hade förflyttats tillsammans.

5.3 Förändrade försörjningsmönster och risk för marginalisering

En av respondenterna i Pankhurst och Tiemelissans studie hade en vän från en familj som hade förflyttats, men hans vän var tvungen att bo hos respondenten för att kunna behålla sitt tidigare arbete. Anledningen var att det var för långt att ta sig mellan arbetet och det nya området samtidigt som han inte hade råd att lämna arbetet. (Pankhurst & Tiemelissan 2014 s. 10) Detta kan tolkas som att vissa problem kan ha uppstått för de som förflyttats till områden långt från sina tidigare bostäder. Det fanns dock de respondenter som kände förflyttade personer som tyckte att arbetsmöjligheterna var positiva i det nya området. Det gällde främst för de som förflyttats till området Berkutan, dit personer förflyttats från närliggande områden och alltså kunde behålla sina tidigare arbeten och arbetsmöjligheter. Det visade sig att de som förflyttats till områden i stadens utkanter, vilket gällde de flesta, istället kände en oro över en brist på arbetsmöjligheter. (Pankhurst & Tiemelissan 2014 s. 36) Förflyttade personer klagade på att de nya områdena inte gav möjlighet till att behålla de gamla arbetena eller gav möjligheter till nya arbetstillfällen. (Atelaw 2011 s. 62) Cernea skriver att det är svårt och dyrt att skapa nya och återställa arbeten och att förflyttade ofta löper stor risk att därför förlora löneinbringande arbeten, men att de ofta går att ersätta kortsiktigt genom projektbaserade arbeten. (Cernea 2000 s. 24) Erfarenheterna från de förflyttade personerna skulle kunna tolkas som att projektet inte helt lyckats återställa arbeten och skapa nya arbetsmöjligheter i de nya områdena i stadens utkanter, vilka inte tidigare varit ämnade för bostäder. Dock verkar aspekten med att rekonstruera och behålla tidigare arbetsmöjligheter gå enklare då personer inte förflyttats så långt från sitt tidigare område. Då de flesta dock verkar ha förflyttats till nya områden i stadens utkant, kan det tolkas som att de flesta också fått en svårare arbetssituation, samt att det har lett till att de förflyttade har löpt en risk att förlora sina tidigare arbeten. Cernea verkar även få rätt angående temporära projektbaserade arbeten. Då det har visat sig att de som arbetade inom byggnadsbranschen kunde dra nytta av projektet och uppförandet av bostäder i de nya områdena. Vilket till och med kunde leda till att de ökade sina inkomster. (Atelaw 2011 s. 67)

Atelaws studie visade att flera av hushållen försörjde sig genom att hyra ut rum och delar av sina tidigare bostäder, innan förflyttningen. Detta gjordes genom att de byggde väggar och delade upp bostäderna för att hyra ut de nya rummen till personer med mindre inkomst. Dock visade det sig att denna typ av försörjning inte var möjlig efter flytten till det nya området, då det varken fanns hyresgäster eller var tillåtet att dela upp bostäderna. (Atelaw 2011 s. 46) Samt är det inte tillåtet att i de nya byggnaderna bedriva kommersiella verksamheter, mer än på bottenvåningen. (Atelaw 2011 s. 63) Att de förflyttade förlorar möjlighet att använda sig av sina färdigheter och att de mister möjligheter till aktiviteter som tidigare gett dem inkomst, är en risk till marginalisering enligt Cernea. (Cernea 2000 s. 26)

Förflyttade har också förlorat möjlighet till att ägna sig åt inkomstbringande aktiviteter på gatorna i det nya området. Tidigare ägnade sig de förflyttade ofta åt kommersiella aktiviteter på gatorna, till exempel småskalig handel, men nu finns varken kunder eller utrymme för sådana aktiviteter. (Atelaw 2011 s. 64) Till exempel är det svårt för kvinnor att ägna sig åt tidigare aktiviteter i hemmet för att skaffa sig inkomst. Tidigare tillverkade de och sålde varor hemma för att sedan sälja på den småskaliga marknaden. (Atelaw 2011 s. 62) Då den småskaliga handeln har försvunnit drabbas de fattigare hushållen. Detta då de är beroende av att köpa varor i mindre kvantiteter, vilka tidigare erbjudits i den småskaliga handeln. (Atelaw 2011 s. 72) Koenig skriver att då urbana befolkningar av olika anledningar förflyttas långt från deras tidigare bostäder, kan kostnader för olika tjänster tillkomma, där bland transporter. (Koenig 2002 s. 31) Priserna har höjts på varorna, då de måste köpas in från områden längre bort och en kostnad för transporter tillkommer. (Atelaw 2011 s. 72) Erfarenheterna tyder på att Koenig har rätt i att kostnader för tjänster och varor kan höjas då urbana befolkningar förflyttats. I detta fall verkar det bero på delvis transportkostnader, men även andra aspekter så som en liten eller obefintlig småskalig handel med mindre kvantiteter.

Längre transportväg och därmed ökad transportkostnad var också en anledning till att några förflyttade valde att lämna sina tidigare permanenta arbeten, då de inte längre ansåg det ekonomiskt lönsamt att behålla arbetet. Dock menar Atelaw att generellt sett så drabbade inte förflyttningen dem med permanenta arbeten så hårt. (Atelaw 2011 s. 66) Otillräckliga transporter i de nya områdena, kunde också leda till att förflyttade dock inte kunde komma fram till sina arbeten i tid. (Atelaw 2011 s. 57)

I det tidigare området var det vanligt att ägna sig åt flera inkomstbringande aktiviteter både hemifrån och på andra platser. Dock var flera hushåll tvungna att sluta med en eller flera av dessa aktiviteter efter flytten. Det har lett till att brist på sysselsättning och arbetslöshet är vanligt för de förflyttade personerna. (Atelaw 2011 s. 68) Samt att färre personer i hushållen bidrar med inkomstbringande aktiviteter. Detta beror på att de nya områdena inte var lämpliga för informella marknader, även om det motsatta har visat sig för vissa hushåll i vilka antalet personer som bidrar med inkomstgenererande aktiviteter har ökat. Det kan dock komma sig av att till exempel personer som tidigare var pensionerad har börjat arbeta igen eller att barn har fått börja bidra till hushållets inkomster. (Atelaw 2011 s. 57) Materialet tyder på att flera av de förflyttade har förlorat inkomster genom arbeten eller genom att de inte kan genomföra aktiviteter som tidigare försett dem med viktig inkomst. Tidigare har vi även sett att förlorade sociala nätverk har lett till en förlust av gratistjänster vilka de bistått med. Risken med att de förflyttade personerna förlorat inkomst är att de löper en ökad utsatthet för marginalisering och dess effekter då de blivit förflyttade.

Studien av Atelaw visade också att förflyttningen skulle komma att innebära, inte bara förlorade inkomster, utan även ökade utgifter för bostäderna och på så sätt försämra de förflyttade personernas ekonomi ytterligare. Till exempel fick vissa flytta in i bostäder som inte var helt färdiga och var då tvungna att betala de utgifter som tillkom för att färdigställa bostaden. (Atelaw 2011 s. 47) Förlorade inkomster har också lett till att vissa föräldrar inte har kunnat försörja sina barn, vilket bland annat lett till att flera barn har slutat skolan för att hjälpa

till med försörjningen. Dock har inkomster ökat i form av remittering från utländska släktingar. (Atelaw 2011 s. 48) En annan konsekvens av förflyttningen har inneburit att majoriteten av de förflyttade hushållen är väldigt skuldsatta. Detta då de inte har haft råd att betala hela kostnaden för bostaden och därför var tvungna att låna av Commercial Bank of Ethiopia eller av microlånsinstitutioner från deras tidigare "Kebeles". (Atelaw 2011 s. 47) Generellt sett verkar en förflyttning av projektet lett till försämrade försörjningsmönster och en större utsatthet för marginalisering. Dock finns undantagen som med de projektbaserade arbetena. Långsiktigt finns dock risken att de inte kommer att bestå och att även de som dragit nytta av dem vid tillfället av en förflyttning också kommer att få försämrade arbetsmönster och en ökad risk för marginalisering. Materialet kan tolkas, utifrån teorin och IRR-modellen, som att projektet behöver förbättra sina metoder för att återställa och skapa nya arbeten vid förflyttningar, och då speciellt då förflyttningen sker till ett område längre bort i stadens utkant.

5.4 Förlorad tillgång till gemensamma tillgångar och tjänster

Cernea skriver att det är svårt och att det tar tid att upprätta gemensamma tillgångar och tjänster dit skola och andra offentliga tjänster ingår. (Cernea 2000 s. 29; 40) I denna aspekt verkar projektet inte leva upp till IRR-modellen. Tillgången till utbildning, hälsovård och transporttjänster har enligt materialet försämrats för de som förflyttats. Tidigare fanns dessa tjänster att tillgå nära bostäderna. Avsaknaden av skola i närheten av de nya bostäderna har lett till att vissa barn har slutat i skolan. Kostnader för skolgången har tillkommit för vissa förflyttade personer både genom ökade transportkostnader och avgifter från själva skolan, då det sällan finns allmänna skolor i närheten av de nya bostäderna. (Atelaw 2011 s. 54) En pojke i Pankhurst och Tiumelissans studie sa att han hade en vän som var tvungen att sluta skolan då hans familj blev förflyttad till ett annat område. (Pankhurst & Tiumelissan 2014 s. 17) Det fanns även de barn som var tvungna att gå väldigt långa sträckor för att komma till skolan och att det har lett till att de inte orkar studera efter skoltid och fått sämre studie resultat. (Atelaw 2011 s. 59) Enligt Koenig kan längre förflyttningar bidra till att skapa otillräckliga möjligheter till utbildning (Koenig 2002 s. 31), vilket verkar vara hur situationen har artat sig i många fall där barn har varit tvungna att sluta skolan efter en förflyttning. IRR-modellen säger att ofta är tillgången till gemensamma tillgångar och egendomar vitala för att lyckas rekonstruera de förflyttade personernas uppehållen. (Cernea 2000 s. 40f) Materialet kan tolkas som att de förflyttade inte har den tillgång till gemensamma resurser och egendomar som behövs för att deras uppehållen ska rekonstrueras. IRR-modellen säger också att då områden eller byar ska återupprättas som "nya" sociala enheter behövs gemensamma tillgångar och tjänster upprättas. I detta avsnitt kan materialet tolkas som att det finns en avsaknad för de förflyttade personerna på tillgång till gemensamma resurser och egendomar. Det går också i linje med IRR-modellen att tolka det som

en anledning till svårigheten att återställa och skapa nya sociala nätverk, vilket beskrivs i det tidigare avsnittet om *Förändrade sociala förhållanden*.

5.5 Involvering och delaktighet

De flesta respondenterna var medvetna om att en omfattande urban ombyggnad troligen kunde leda till att de förflyttades och att det troligen skulle ske till ett område i stadens utkant. Våldigt få av respondenterna hade kunskap om vilka områden som skulle byggas om. (Pankhurst & Tiumelissan 2014 s. 38) Det samma gällde för respondenterna i Atelaws studie, vilka inte kände till den kommande ombyggnationen av området innan de träffat de lokala myndigheterna på ett möte. (Atelaw 2011 s. 60) Cernea menar att ett samråd mellan projekt och de som kommer att förflyttas är en väldigt viktig aspekt för utvecklingsorsakad förflyttning. Cernea menar att otillräcklig informering och involvering av de som kommer förflyttas är en stor anledning till att förflyttning misslyckas. (Cernea 2000 s. 51) Från främst uppgifterna från Pankhurst och Tiumelissans studie kan man tyda att informationen från de styrande i projektet inte var tillräcklig och att det i vissa fall riskerade att leda till stress bland befolkningen. Även Atelaws studie visar på en brist om information om projektet, även om det nämns att det i alla fall har genomförts ett informationsmöte mellan de genomförande myndigheterna och de boende. Dock menade de förflyttade att de var missnöjda med hur de blev involverade i planeringen, då de under det möte som ägde rum menade att det enbart var tjänstemän och vissa enstaka personer på mötet som kom till tals och då främst män. Inte heller fick med boende eller hyresgäster vara med i planeringen. Därför var de mer sårbara av förflyttningen än andra. (Atelaw 2011 s. 61)

Cernea anser att de som ska förflyttas behöver få tillgång till relevant information om förflyttningen i god tid. Detta för att de ska kunna förstå förflyttningen och överkomma misstro mot den. (Cernea 2000 s. 52) Flera av respondenterna kände en oro och kände sig stressade över en kommande flytt, och några uttryckte att de skulle bli ledsna eller arga om de förflyttades. Dock fanns det även positiva känslor för en flytt. En respondent uttryckte sig generellt positivt om en kommande flytt och ansåg att det var oundvikligt och därför meningslöst att göra något motstånd, då åsikten var att landet genomgick en stor förändring och att det var bättre att samarbeta med förändringen. (Pankhurst & Tiumelissan 2014 s. 28) Liknande åsikter kunde ses i studien av Atelaw där de förflyttade personerna nämnde samma orsak till varför de förflyttades. De sa att det var för att riva och bygga om deras tidigare område, då det var gammalt, smutsigt, överfullt och saknade basala faciliteter som tillgång till vatten, toaletter och att bostäderna var undermåliga. (Atelaw 2011 s. 44) För aspekten om tillräcklig information och kunskap om förflyttningen, enligt materialet, verkar projektet inte hålla den nivå som anges i IRR-modellen. Detta har visat sig bidra till att flera personer känner sig stressade över en kommande flytt eller missnöjda med hur

förflyttningen har genomförts. Enligt teorin är detta inte ett lyckat sätt att förflytta boende på och projektet brister i sitt informerande och genomförande.

En undersökning som gjordes innan omplaceringen genomfördes, visade att 94,1 procent av hushållen ville flytta till temporära bostäder och menar att detta indikerar på att de var motståndare till permanent flytt från området. (Atelaw 2011 s. 44) Respondenterna i Pankhurst och Tiumelissans studie visste bara att de flesta som förflyttats hade fått flytta in i nya bostadsrätter i stadens utkanter och att väldigt få hade fått flytta in i bostadsrätter i deras tidigare områden. (Pankhurst & Tiumelissan 2014 s. 35; 38) Respondenter i Atelaws studie menar att de accepterade projektplanen eftersom det gamla området var för gammalt och osäkert att bo i, men att de hade velat bo där efter förnyelsen var genomförd, så att de kunde behållit sina sociala, finansiella och mänskliga resurser. (Atelaw 2011 s. 60) Enligt Cernea är den absolut bästa metoden att lyckas med tvångsförflyttningar att försöka undvika dem och hitta alternativa lösningar. (Cernea 2000 s. 46) Materialet tyder på att projektet i många fall, dock inte alla, har förflyttat personer till andra områden än de som de tidigare bott i. Detta har fått en social konsekvens, då flera personer verkar ha förlorat sina sociala nätverk vid flytten. Det är dock förstaeligt att de boende i de områden som ska byggas om måste flytta från sina tidigare bostäder, då det är själva kärnan i projektet att tillhandahålla med nya bättre bostäder. Fast projektet lever dock inte upp till vad de säger om att de som förflyttas har rätt till att bo kvar i sitt gamla område enligt vad materialet tyder på, vilket även går emot teorin.

5.6 Världsbankens riktlinjer

I detta avsnitt använder jag de analyser jag tidigare gjort och det material jag presenterat, för att analysera om det kan svara på om genomförda tvångsförflyttningar har följt de kriterier som Världsbankens riktlinjer presenterar. I avsnittet diskuterar jag inte alla paragrafer som riktlinjerna OP 4.12 består av, utan enbart diskutera de som behandlar vilka åtgärder som bör tas för att lyckas med tvångsförflyttningar. Paragraferna kan hittas i Bilaga 1: OP 4.12 – Involuntary Resettlement.

Paragrafen 2(a), att undvika förflyttningar, kan av förklarliga skäl inte nås för projektet då det syftar till att ”rensa” utvalda områden och tillhandahålla nybyggda bättre bostäder. För paragraf 2(b) säger att förflyttningar ska genomföras som utvecklingsprojekt och bistå med tillräckliga resurser, samt låta de förflyttade ta del av projektets fördelar. Den säger också att de personer som ska förflyttas bör konsulteras och få vara delaktiga i projektets planering och genomförande. Projektets syfte är att bistå de som förflyttas med nya bättre bostäder, vilket också uppfylls enligt min studie. Dock visar den tidigare analysen på brister för de förflyttades delaktighet i projektet. Paragraf 19 anger att de som ska förflyttas bör informeras om det i ett tidigt stadiet. Även paragraf 13(a) anger att de personer som ska förflyttas samt de som bor på platsen tidigare ska erhålla information i god tid och som är relevant, samt att de ska få reda på förflyttningens alternativ och erbjudas att delta i planeringen, genomförandet och övervakandet

av förflyttningen. Enligt vad min tidigare analys visar, har projektet svårt att i alla fall uppnå dessa aspekter. Även om det verkar variera från olika fall.

Riktlinjerna, paragraf 10, påvisar också vikten av att det redan innan förflyttningen genomförs bör finnas lämpliga tjänster på platsen vilken förflyttningen är ämnad för. Materialet tyder på att det saknas flera tjänster på de nya områdena i stadens utkant. Bland annat saknas det tillräckliga transporter, tillgång till skolor och sjukhus, det saknas även tillgång till vissa nödvändiga varor i den småskaliga handeln. Paragraf 13(b) beskriver att infrastruktur och officiella tjänster bör finnas i det nya området för förflyttningen, samt att ersättningsresurser för förlorade gemensamma resurser bör ges. Som jag har diskuterat tidigare saknas tillgång till vissa officiella tjänster för vissa nya områden. Projektet verkar inte heller ha ersatt förlorade gemensamma resurser för de nya områdena. Dock visar materialet på att infrastrukturen har förbättrats i de nya områdena, med ett visst undantag för en brist på transporter. Projektet lever inte heller upp till aspekten för bevarandet av sociala enheter och nätverk. Paragraf 13(c) beskriver att tidigare sociala enheter bör förflyttas gemensamt så att de så länge det är möjligt kan behållas.

Enligt Paragraf 2(c) bör de förflyttade få hjälp i att förbättra sin försörjning och i alla fall återställa dem i till nivån före flytten. Mycket av materialet tyder dock på att de flesta förflyttade personerna fått en sämre ekonomisk situation än innan flytten. Det är svårt att behålla de tidigare arbetena, det är få arbetsmöjligheter i de nya områdena, de har förlorat viktiga tjänster från sociala nätverk och viktiga informella marknader är inte lämpliga på de nya områdena även om vissa projektbaserade arbeten förbättrat situationen för några förflyttade personer. Alla dessa aspekter tyder på att åtgärder för att återställa de förflyttade personernas försörjningsnivåer inte har varit tillräckliga.

6 Slutsats

För att svara på den andra frågan i frågeställningen: *Följer bostadsprojektet Integrated Housing Development Programme i Addis Abeba de kriterier som Världsbankens riktlinjer för ofrivilligförflyttning lyfter fram för att utvecklingsprojekt ska lyckas med ofrivillig förflyttning?* så har jag använt mig av teorin och främst IRR-modellen. I analysavsnitten 5.1-5.5 diskuteras de olika aspekter för lyckad förflyttning som Cernea presenterar i IRR-modellen och som är beskrivet under avsnittet *IRR-Modellen* i uppsatsen. Detta görs i förhållande till vad materialet säger om hur förflyttningen har planerats, genomförts och vilka konsekvenser de lett till. Det jag har kommit fram till är att vissa aspekter uppfylls generellt sett bra av projektet. De risker som marklöshet och hemlöshet utgör vid förflyttning löses på ett bra sätt av projektet, vilket erbjuder de som förflyttas att i första hand köpa en bostadsrätt byggda i en betydligt bättre standard än deras tidigare bostäder. De flesta av de aspekter som bidrar till att inte öka utsattheten för sjukdomar och dödlighet uppfylls. Främst har jag kommit fram till att de nya områdena bidrar till bättre hälsolivåer och tillhanda håller bättre sanitära förhållanden. Dock visar inte studien huruvida tillgången till sjukvård är tillräcklig.

Då det gäller riskerna med arbetslöshet och marginalisering har projektet inte riktigt uppnått de aspekter som IRR-modellen beskriver för att lyckas med tvångsförflyttningar. I de fall där personer förflyttats till nya områden i stadens utkanter har inte tillräckliga åtgärder tagits för att återställa de olika försörjningsmönstren. Studien visar dock att det har gått bättre i de fall där förflyttningen inte har skett till stadens utkanter, men också att de flesta (än så länge) förflyttats till nya områden. De förflyttade har löpt stor risk att förlora inkomster och även få ökade utgifter, vilket leder till en ökad risk för marginalisering.

När det gäller att rekonstruera eller behålla de sociala nätverk och relationer som fanns innan flytten, verkar resultatet variera. I likhet med aspekten för rekonstruerade försörjningsmönster tyder studien på att resultatet är beroende på hur sociala enheter förflyttas och var de förflyttas till. I det fall där hela sociala enheter förflyttas tyder resultatet på att de sociala nätverken kan behållas, men i de fall där personer förflyttas enskilt och längre ifrån sitt tidigare område lyckas de sällan rekonstruera starka sociala nätverk. Detta är vad som har skett i de flesta fall i min studie, men i IRR-modellen nämner också Cernea att det tar tid att återskapa sociala relationer, dock har projektet i de flesta fall inte lyckas behålla eller skapa tillräckligt bra förutsättningar för att skapa nya sociala nätverk. Jag har också kommit fram till att det vid förflyttningarna saknas tillgång till gemensamma egendomar och tjänster. Det verkar ha ett starkt samband med att sociala nätverk har förlorats. Studien har funnit att tillgången till skolor och transporter försämrats, samt att tillgången till sjukhus är osäker. Även viktiga aspekter som tillgång till en småskalig marknad har försämrats i flera fall i de nya områdena, där den inte är lämplig att bedrivas. Bristen på en småskalig marknad,

tillsammans med försämrade ekonomiska situationer är de enda aspekter jag har funnit varit negativa för matförsörjningen.

En annan aspekt där jag funnit att projektet inte har nått upp till de kriterier IRR-modellen nämner för att lyckas med förflyttning är de förflyttades involvering i förflyttningen. IRR-modellen och teorin säger att det är viktigt att de förflyttade tidigt får relevant information och blir involverade i genomförandet av flytten och dess orsaker. Min studie har kommit fram till att vissa försök har gjorts för att informera de som skall förflyttas, men att det inte har skett i tillräckligt stor utsträckning.

Svaret på frågan är alltså att vissa aspekter för att lyckas med tvångsförflyttningar har uppfyllts, att vissa delvis har uppfyllts men att projektet inte når upp till de kriterier som IRR-modellen och teorin nämner för flera aspekter.

Svaret jag har kommit fram till för frågan: *Följer bostadsprojektet Integrated Housing Development Programme i Addis Abeba de kriterier som Världsbankens riktlinjer för ofrivillig förflyttning lyfter fram för lyckad ofrivillig förflyttning?* är att det inte följer de kriterier som presenteras i riktlinjerna. Vissa riktlinjer följs av projektet, men de allra flesta följs inte.

7 Sammanfattning

Uppsatsen studerar hur bostadsprojektet *Integrated Housing Development Programme* i Addis Abeba, Etiopien hanterar de förflyttningar av boende som genomförs vid projektets genomförande. Frågeställningen i uppsatsen innehåller två huvudsakliga frågor: (1) *Följer bostadsprojektet Integrated Housing Development Programme i Addis Abeba de kriterier som Världsbankens riktlinjer för ofrivilligförflyttning lyfter fram för att utvecklingsprojekt ska lyckas med ofrivillig förflyttning?* och (2) *Följer bostadsprojektet Integrated Housing Development Programme de kriterier som nämns enligt teorin för att lyckas med tvångsförflyttning?*

Teorin som beskrivs i uppsatsen är en del där tidigare forskning presenteras och allmän teori om tvångsförflyttningar. Det följs av en del där Michael Cerneas *Impoverishment risks and reconstruction model*(IRR-modellen) beskrivs, vilken sedan ligger till grund för analysen tillsammans med Bilaga 1 vilken innehåller Världsbankens riktlinjer för ofrivillig förflyttning.

I uppsatsen har jag kommit fram till att projektet inte helt följer de kriterier som världsbankens riktlinjer presenterar för en lyckad ofrivillig förflyttning eller de kriterier som IRR-modellen beskriver för att lyckas med ofrivillig förflyttning. Projektet uppfyller kriteriet att tillhandahålla bättre bostäder, förbättrade förhållanden för hälsonivåer och sanitära förhållanden, men att de behöver tillhandahålla bättre förutsättningar för att rekonstruera försörjningsmönster och minska risken för marginalisering, behålla sociala nätverk och gemensamma egendomar och resurser samt att de behöver integrera de som förflyttas i planeringen och genomförandet av förflyttningarna för att uppfylla de kriterier som presenteras i Världsbankens riktlinjer och teorin.

8 Referenser

- Abutte, Wolde-Selassie. 2000. *Social Re-Articulation after Resettlement: Observing the Beles Valley Scheme in Ethiopia*. In Cernea, M. M., & McDowell, C. (Eds.). *Risks and reconstruction: Experiences of resettlers and refugees*. World Bank Publications.
http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=9ddh_7mJqL8C&oi=fnd&pg=PR9&dq=Risks+and+Reconstruction&ots=9sXByGDt-q&sig=OLiX_2OfBUS8tctrABxm-SfGFyg&redir_esc=y#v=onepage&q=Risks%20and%20Reconstruction&f=false 2014-08-13
- Atelaw, Habtamu. 2011. *The Livelihoods Of Displaced People In Addis Ababa: The Case Of People Relocated From Arat Kilo Area*.
<http://etd.aau.edu.et/dspace/bitstream/123456789/4252/1/Habtamu%20Atelaw.pdf> 2014-08-01
- Bayrau, Alebel, & Bekele, Genanew. 2007. *Households' Willingness to Resettle and Preference to Forms of Compensation for Improving Slum Areas in Addis Ababa City*.
http://scholarworks.wmich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1107&context=africancenter_icad_archive&sei-redir=1&referer=http%3A%2F%2Fscholar.google.se%2Fscholar%3Fhl%3Dsv%26q%3Dhouseholds%2Bwillingness%2Bto%2Bresettle%2Bbayrau%2Bbekele%2B2007%26btnG%3D#search=%22households%20willingness%20resettle%20bayrau%20bekele%202007%22 2014-08-09
- Cernea, Michael M. 2000. *Risks, Safeguards, and Reconstruction: A Model for Population Displacement and Resettlement*. In Cernea, M. M., & McDowell, C. (Eds.). *Risks and reconstruction: Experiences of resettlers and refugees*. World Bank Publications.
http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=9ddh_7mJqL8C&oi=fnd&pg=PR9&dq=Risks+and+Reconstruction&ots=9sXByGDt-q&sig=OLiX_2OfBUS8tctrABxm-SfGFyg&redir_esc=y#v=onepage&q=Risks%20and%20Reconstruction&f=false 2014-08-07
- Chambers, Robert. 1970. *The Volta Resettlement Experience*. London: Pall Mall Press
- CIA. The World Factbook.
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html>
 2014-07-20
- Clark, Grodon. 2005. Secondary data. I Flowerdew, R & Martin, D (Ed.).

Methods in Human Geography: A Guide for Students Doing a Research Project. Harlow: Pearson Education Limited

- Cloke, Paul; Cook, Ian; Crang, Philip; Goodwin, Mark; Painter, Joe; Philo, Chris. 2004. *Practising Human Geography.* London: SAGE.
- Colson, Elizabeth. 2003. *Forced Migration and the Anthropological Response.* Journal of Refugee Studies. 16(1). 1-18.
- Downing, Theodore E. 2002a. *Avoiding New Poverty: Mining-Induced Displacement and Resettlement.* (Vol. 52). International Institute for Environment and Development.
http://commdev.org/files/1376_file_Avoiding_New_Poverty.pdf 2014-07-06
- Downing, Theodore E. 2002b. *Creating Poverty – The Flawed Economic Logic of the World Bank’s revised Involuntary Resettlement Policy.* Forced Migration review, 12, 13-14.
- Dwivedi, Ranjit. 2002. *Models and Methods in Development-induced Displacement.* Development and Change, 33(4), 709-732.
- Fernandes, Walter. 2000. *From Marginalization to Sharing the Project Benefits.* In Cernea, M. M., & McDowell, C. (Eds.). *Risks and reconstruction: Experiences of resettlers and refugees.* World Bank Publications.
http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=9ddh_7mJqL8C&oi=fnd&pg=PR9&dq=Risks+and+Reconstruction&ots=9sXByGDt-q&sig=OLiX_2OfBUS8tctrABxm-SfGFyg&redir_esc=y#v=onepage&q=Risks%20and%20Reconstruction&f=false 2014-08-13
- Hoadley, Marie. 2004. *Development-Induced Displacement and Resettlement – Impoverishment or Sustainable Development?* School of mining Engineering, University of the Witwatersrand. 2013-12-07
- IDI (Inclusive Development International). 2013. *Human Rights and the World Bank Safeguards Review: Lessons from Ethiopia: Forced Villagization and the Protection of Basic Services Project.*
<http://www.inclusivedevelopment.net/ethiopiacasestudy/> 2014-08-11
- Koenig, Dolores. 2002. *Toward local development and mitigating impoverishment in development-induced displacement and resettlement.* Refugee Studies Centre. <http://www.opengrey.eu/item/display/10068/573019> 2014-07-31
- Mahapatra, L. K; Mahapatra, Sheela. 2000. *Social Re-Articulation and Community Regeneration among Resettled Displacees.* In Cernea, M. M., & McDowell, C. (Eds.). *Risks and reconstruction: Experiences of resettlers and refugees.* World Bank Publications.

http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=9ddh_7mJqL8C&oi=fnd&pg=PR9&dq=Risks+and+Reconstruction&ots=9sXByGDt-q&sig=OLiX_2OfBUS8tctrABxm-SfGFyg&redir_esc=y#v=onepage&q=Risks%20and%20Reconstruction&f=false 2014-08-13

- Mejia, Maria Clara. 1999. Economic Dimensions of Urban Resettlement: Experiences from Latin America. In Cernea, M. M. (Ed.). *The economics of involuntary resettlement: Questions and challenges*. World Bank Publications. http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/IW3P/IB/1999/06/03/000094946_99040105542381/Rendered/PDF/multi_page.pdf 2014-07-31
- McDowell, Chris. 1996. *Introduction*. S. 1-12. In McDowell, Chris. (Ed.) 1996. *Understanding Impoverishment: The Consequences of Development-induced Displacement*. Berghahn Books.
- Oliver-Smith, Anthony. 2009. *Development-Forced Displacement and Resettlement: A Global Human Rights Crisis*. S. 3-23. In Oliver-Smith, Anthony. (Ed.) 2009. *Development & dispossession: The crisis of forced displacement and resettlement*. School for Advanced Research Press. https://sarweb.org/media/files/sar_press_development_and_dispossession_chapter_1.pdf 2014-08-10
- Pankhurst, Alula & Tiemelissan, Agazi. 2014. *Beyond Urban Relocation? – Expectations And Concerns Of Children And Caregivers In Addis Ababa And Hawassa*. http://r4d.dfid.gov.uk/pdf/outputs/Younglives/wp126_beyond-urban-relocation.pdf 2014-08-01
- Partridge, William L. 1989. *Involuntary Resettlement in Development Projects*. *Journal of Refugee Studies*, 2(3).
- Scudder, Thayer. 1993. *Development-induced Relocation and Refugee Studies: 37 Years of Change and Continuity among Zambia's Gwembe Tonga*. *Journal of Refugee Studies*, 6(2), 123-152.
- Sida
<http://www.sida.se/Svenska/Har-arbetar-vi/Afrika/Etiopien/> 2014-07-20
- UN-Habitat. 2011. *Condominium Housing in Ethiopia – The Integrated Housing Development Programme*. <http://unhabitat.org/publications/condominium-housing-in-ethiopia/> 2014-06-18
- World Bank. 2004. *Involuntary Resettlement Sourcebook – Planning and Implementation in Development Projects*.

http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2004/10/04/000012009_20041004165645/Rendered/PDF/301180v110PAPE1ettlement0sourcebook.pdf 2014-07-03

Bilaga 1:

OP 4.12 - Involuntary Resettlement

1. Bank¹ experience indicates that involuntary resettlement under development projects, if unmitigated, often gives rise to severe economic, social, and environmental risks: production systems are dismantled; people face impoverishment when their productive assets or income sources are lost; people are relocated to environments where their productive skills may be less applicable and the competition for resources greater; community institutions and social networks are weakened; kin groups are dispersed; and cultural identity, traditional authority, and the potential for mutual help are diminished or lost. This policy includes safeguards to address and mitigate these impoverishment risks.

Policy Objectives

2. Involuntary resettlement may cause severe long-term hardship, impoverishment, and environmental damage unless appropriate measures are carefully planned and carried out. For these reasons, the overall objectives of the Bank's policy on involuntary resettlement are the following:

- (a) Involuntary resettlement should be avoided where feasible, or minimized, exploring all viable alternative project designs.²
- (b) Where it is not feasible to avoid resettlement, resettlement activities should be conceived and executed as sustainable development programs, providing sufficient investment resources to enable the persons displaced by the project to share in project benefits. Displaced persons³ should be meaningfully consulted and should have opportunities to participate in planning and implementing resettlement programs.
- (c) Displaced persons should be assisted in their efforts to improve their livelihoods and standards of living or at least to restore them, in real terms, to pre-displacement levels or to levels prevailing prior to the beginning of project implementation, whichever is higher.⁴

Impacts Covered

3. This policy covers direct economic and social impacts⁵ that both result from Bank-assisted investment projects,⁶ and are caused by

- (a) the involuntary⁷ taking of land⁸ resulting in

- (i) relocation or loss of shelter;
- (ii) lost of assets or access to assets; or
- (iii) loss of income sources or means of livelihood, whether or not the affected persons must move to another location; or

(b) the involuntary restriction of access⁹ to legally designated parks and protected areas resulting in adverse impacts on the livelihoods of the displaced persons.

4. This policy applies to all components of the project that result in involuntary resettlement, regardless of the source of financing. It also applies to other activities resulting in involuntary resettlement, that in the judgment of the Bank, are

- (a) directly and significantly related to the Bank-assisted project,
- (b) necessary to achieve its objectives as set forth in the project documents; and
- (c) carried out, or planned to be carried out, contemporaneously with the project.

5. Requests for guidance on the application and scope of this policy should be addressed to the Resettlement Committee (see BP 4.12, para. 7).¹⁰

Required Measures

6. To address the impacts covered under para. 3 (a) of this policy, the borrower prepares a resettlement plan or a resettlement policy framework (see paras. 25-30) that covers the following:

- (a) The resettlement plan or resettlement policy framework includes measures to ensure that the displaced persons are
  - (i) informed about their options and rights pertaining to resettlement;
  - (ii) consulted on, offered choices among, and provided with technically and economically feasible resettlement alternatives; and
  - (iii) provided prompt and effective compensation at full replacement cost¹¹ for losses of assets¹² attributable directly to the project.

(b) If the impacts include physical relocation, the resettlement plan or resettlement policy framework includes measures to ensure that the displaced persons are

(i) provided assistance (such as moving allowances) during relocation; and

(ii) provided with residential housing, or housing sites, or, as required, agricultural sites for which a combination of productive potential, locational advantages, and other factors is at least equivalent to the advantages of the old site.¹³

(c) Where necessary to achieve the objectives of the policy, the resettlement plan or resettlement policy framework also include measures to ensure that displaced persons are

(i) offered support after displacement, for a transition period, based on a reasonable estimate of the time likely to be needed to restore their livelihood and standards of living;¹⁴ and

(ii) provided with development assistance in addition to compensation measures described in paragraph 6(a);

(iii) such as land preparation, credit facilities, training, or job opportunities.

7. In projects involving involuntary restriction of access to legally designated parks and protected areas (see para. 3(b)), the nature of restrictions, as well as the type of measures necessary to mitigate adverse impacts, is determined with the participation of the displaced persons during the design and implementation of the project. In such cases, the borrower prepares a process framework acceptable to the Bank, describing the participatory process by which

(a) specific components of the project will be prepared and implemented;

(b) the criteria for eligibility of displaced persons will be determined;

(c) measures to assist the displaced persons in their efforts to improve their livelihoods, or at least to restore them, in real terms, while maintaining the sustainability of the park or protected area, will be identified; and

(d) potential conflicts involving displaced persons will be resolved.

The process framework also includes a description of the arrangements for implementing and monitoring the process.

8. To achieve the objectives of this policy, particular attention is paid to the needs of vulnerable groups among those displaced, especially those below the poverty line, the landless, the elderly, women and children, indigenous peoples,¹⁵ ethnic

minorities, or other displaced persons who may not be protected through national land compensation legislation.

9. Bank experience has shown that resettlement of indigenous peoples with traditional land-based modes of production is particularly complex and may have significant adverse impacts on their identity and cultural survival. For this reason, the Bank satisfies itself that the borrower has explored all viable alternative project designs to avoid physical displacement of these groups. When it is not feasible to avoid such displacement, preference is given to land-based resettlement strategies for these groups (see para. 11) that are compatible with their cultural preferences and are prepared in consultation with them (see Annex A, para. 11).

10. The implementation of resettlement activities is linked to the implementation of the investment component of the project to ensure that displacement or restriction of access does not occur before necessary measures for resettlement are in place. For impacts covered in para. 3(a) of this policy, these measures include provision of compensation and of other assistance required for relocation, prior to displacement, and preparation and provision of resettlement sites with adequate facilities, where required. In particular, taking of land and related assets may take place only after compensation has been paid and, where applicable, resettlement sites and moving allowances have been provided to the displaced persons. For impacts covered in para. 3(b) of this policy, the measures to assist the displaced persons are implemented in accordance with the plan of action as part of the project (see para. 30).¹⁶

11. Preference should be given to land-based resettlement strategies for displaced persons whose livelihoods are land-based. These strategies may include resettlement on public land (see footnote 1 above), or on private land acquired or purchased for resettlement. Whenever replacement land is offered, resettlers are provided with land for which a combination of productive potential, locational advantages, and other factors is at least equivalent to the advantages of the land taken. If land is not the preferred option of the displaced persons, the provision of land would adversely affect the sustainability of a park or protected area,¹⁷ or sufficient land is not available at a reasonable price, non-land-based options built around opportunities for employment or self-employment should be provided in addition to cash compensation for land and other assets lost. The lack of adequate land must be demonstrated and documented to the satisfaction of the Bank.

12. Payment of cash compensation for lost assets may be appropriate where (a) livelihoods are land-based but the land taken for the project is a small fraction¹⁸ of the affected asset and the residual is economically viable; (b) active markets for land, housing, and labor exist, displaced persons use such markets, and there is sufficient supply of land and housing; or (c) livelihoods are not land-based. Cash compensation levels should be sufficient to replace the lost land and other assets at full replacement cost in local markets.

13. For impacts covered under para. 3(a) of this policy, the Bank also requires the following:

(a) Displaced persons and their communities, and any host communities receiving them, are provided timely and relevant information, consulted on resettlement options, and offered opportunities to participate in planning, implementing, and monitoring resettlement. Appropriate and accessible grievance mechanisms are established for these groups.

(b) In new resettlement sites or host communities, infrastructure and public services are provided as necessary to improve, restore, or maintain accessibility and levels of service for the displaced persons and host communities. Alternative or similar resources are provided to compensate for the loss of access to community resources (such as fishing areas, grazing areas, fuel, or fodder).

(c) Patterns of community organization appropriate to the new circumstances are based on choices made by the displaced persons. To the extent possible, the existing social and cultural institutions of resettlers and any host communities are preserved and resettlers' preferences with respect to relocating in preexisting communities and groups are honored.

Eligibility for Benefits¹⁹

14. Upon identification of the need for involuntary resettlement in a project, the borrower carries out a census to identify the persons who will be affected by the project (see the Annex A, para. 6(a)), to determine who will be eligible for assistance, and to discourage inflow of people ineligible for assistance. The borrower also develops a procedure, satisfactory to the Bank, for establishing the criteria by which displaced persons will be deemed eligible for compensation and other resettlement assistance. The procedure includes provisions for meaningful consultations with affected persons and communities, local authorities, and, as appropriate, nongovernmental organizations (NGOs), and it specifies grievance mechanisms.

15. *Criteria for Eligibility.* Displaced persons may be classified in one of the following three groups:

(a) those who have formal legal rights to land (including customary and traditional rights recognized under the laws of the country);

(b) those who do not have formal legal rights to land at the time the census begins but have a claim to such land or assets--provided that such claims are recognized under the laws of the country or become recognized through a process identified in the resettlement plan (see Annex A, para. 7(f)); and²⁰

(c) those who have no recognizable legal right or claim to the land they are occupying.

16. Persons covered under para. 15(a) and (b) are provided compensation for the land they lose, and other assistance in accordance with para. 6. Persons covered under para. 15(c) are provided resettlement assistance²¹ in lieu of compensation for the land they occupy, and other assistance, as necessary, to achieve the objectives set out in this policy, if they occupy the project area prior to a cut-off date established by the borrower and acceptable to the Bank.²² Persons who encroach on the area after the cut-off date are not entitled to compensation or any other form of resettlement assistance. All persons included in para. 15(a), (b), or (c) are provided compensation for loss of assets other than land.

Resettlement Planning, Implementation, and Monitoring

17. To achieve the objectives of this policy, different planning instruments are used, depending on the type of project:

(a) a resettlement plan or abbreviated resettlement plan is required for all operations that entail involuntary resettlement unless otherwise specified (see para. 25 and [Annex A](#));

(b) a resettlement policy framework is required for operations referred to in paras. 26-30 that may entail involuntary resettlement, unless otherwise specified (see [Annex A](#); and

(c) a process framework is prepared for projects involving restriction of access in accordance with para. 3(b) (see para. 31).

18. The borrower is responsible for preparing, implementing, and monitoring a resettlement plan, a resettlement policy framework, or a process framework (the "resettlement instruments"), as appropriate, that conform to this policy. The resettlement instrument presents a strategy for achieving the objectives of the policy and covers all aspects of the proposed resettlement. Borrower commitment to, and capacity for, undertaking successful resettlement is a key determinant of Bank involvement in a project.

19. Resettlement planning includes early screening, scoping of key issues, the choice of resettlement instrument, and the information required to prepare the resettlement component or subcomponent. The scope and level of detail of the resettlement instruments vary with the magnitude and complexity of resettlement. In preparing the resettlement component, the borrower draws on appropriate social, technical, and legal expertise and on relevant community-based organizations and NGOs.²³ The borrower informs potentially displaced persons at

an early stage about the resettlement aspects of the project and takes their views into account in project design.

20. The full costs of resettlement activities necessary to achieve the objectives of the project are included in the total costs of the project. The costs of resettlement, like the costs of other project activities, are treated as a charge against the economic benefits of the project; and any net benefits to resettlers (as compared to the "without-project" circumstances) are added to the benefits stream of the project. Resettlement components or free-standing resettlement projects need not be economically viable on their own, but they should be cost-effective.

21. The borrower ensures that the Project Implementation Plan is fully consistent with the resettlement instrument.

22. As a condition of appraisal of projects involving resettlement, the borrower provides the Bank with the relevant draft resettlement instrument which conforms to this policy, and makes it available at a place accessible to displaced persons and local NGOs, in a form, manner, and language that are understandable to them. Once the Bank accepts this instrument as providing an adequate basis for project appraisal, the Bank makes it available to the public through its InfoShop. After the Bank has approved the final resettlement instrument, the Bank and the borrower disclose it again in the same manner.²⁴

23. The borrower's obligations to carry out the resettlement instrument and to keep the Bank informed of implementation progress are provided for in the legal agreements for the project.

24. The borrower is responsible for adequate monitoring and evaluation of the activities set forth in the resettlement instrument. The Bank regularly supervises resettlement implementation to determine compliance with the resettlement instrument. Upon completion of the project, the borrower undertakes an assessment to determine whether the objectives of the resettlement instrument have been achieved. The assessment takes into account the baseline conditions and the results of resettlement monitoring. If the assessment reveals that these objectives may not be realized, the borrower should propose follow-up measures that may serve as the basis for continued Bank supervision, as the Bank deems appropriate (see also BP 4.12, para. 16).

Resettlement Instruments

Resettlement Plan

25. A draft resettlement plan that conforms to this policy is a condition of appraisal (see Annex A, para. 2-21) for projects referred to in para. 17(a) above.²⁵ However, where impacts on the entire displaced population are minor,²⁶ or fewer than 200 people are displaced, an abbreviated resettlement plan may be agreed

with the borrower (see [Annex A](#), para. 22). The information disclosure procedures set forth in para. 22 apply.

Resettlement Policy Framework

26. For sector investment operations that may involve involuntary resettlement, the Bank requires that the project implementing agency screen subprojects to be financed by the Bank to ensure their consistency with this OP. For these operations, the borrower submits, prior to appraisal, a resettlement policy framework that conforms to this policy (see [Annex A](#), paras. 23-25). The framework also estimates, to the extent feasible, the total population to be displaced and the overall resettlement costs.

27. For financial intermediary operations that may involve involuntary resettlement, the Bank requires that the financial intermediary (FI) screen subprojects to be financed by the Bank to ensure their consistency with this OP. For these operations, the Bank requires that before appraisal the borrower or the FI submit to the Bank a resettlement policy framework conforming to this policy (see [Annex A](#), paras. 23-25). In addition, the framework includes an assessment of the institutional capacity and procedures of each of the FIs that will be responsible for subproject financing. When, in the assessment of the Bank, no resettlement is envisaged in the subprojects to be financed by the FI, a resettlement policy framework is not required. Instead, the legal agreements specify the obligation of the FIs to obtain from the potential subborrowers a resettlement plan consistent with this policy if a subproject gives rise to resettlement. For all subprojects involving resettlement, the resettlement plan is provided to the Bank for approval before the subproject is accepted for Bank financing.

28. For other Bank-assisted project with multiple subprojects²⁷ that may involve involuntary resettlement, the Bank requires that a draft resettlement plan conforming to this policy be submitted to the Bank before appraisal of the project unless, because of the nature and design of the project or of a specific subproject or subprojects (a) the zone of impact of subprojects cannot be determined, or (b) the zone of impact is known but precise sitting alignments cannot be determined. In such cases, the borrower submits a resettlement policy framework consistent with this policy prior to appraisal (see [Annex A](#), paras. 23-25). For other subprojects that do not fall within the above criteria, a resettlement plan conforming to this policy is required prior to appraisal.

29. For each subproject included in a project described in para. 26, 27, or 28 that may involve resettlement, the Bank requires that a satisfactory resettlement plan or an abbreviated resettlement plan that is consistent with the provisions of the policy framework be submitted to the Bank for approval before the subproject is accepted for Bank financing.

30. For projects described in paras. 26-28 above, the Bank may agree, in writing, that subproject resettlement plans may be approved by the project implementing

agency or a responsible government agency or financial intermediary without prior Bank review, if that agency has demonstrated adequate institutional capacity to review resettlement plans and ensure their consistency with this policy. Any such delegation, and appropriate remedies for the entity's approval of resettlement plans found not to be in compliance with Bank policy, are provided for in the legal agreements for the project. In all such cases, implementation of the resettlement plans is subject to ex post review by the Bank.

Process Framework

31. For projects involving restriction of access in accordance with para. 3(b) above, the borrower provides the Bank with a draft process framework that conforms to the relevant provisions of this policy as a condition of appraisal. In addition, during project implementation and before to enforcing of the restriction, the borrower prepares a plan of action, acceptable to the Bank, describing the specific measures to be undertaken to assist the displaced persons and the arrangements for their implementation. The plan of action could take the form of a natural resources management plan prepared for the project.

Assistance to the Borrower

32. In furtherance of the objectives of this policy, the Bank may at a borrower's request support the borrower and other concerned entities by providing

- (a) assistance to assess and strengthen resettlement policies, strategies, legal frameworks, and specific plans at a country, regional, or sectoral level;
- (b) financing of technical assistance to strengthen the capacities of agencies responsible for resettlement, or of affected people to participate more effectively in resettlement operations;
- (c) financing of technical assistance for developing resettlement policies, strategies, and specific plans, and for implementation, monitoring, and evaluation of resettlement activities; and
- (d) financing of the investment costs of resettlement.

33. The Bank may finance either a component of the main investment causing displacement and requiring resettlement, or a free-standing resettlement project with appropriate cross-conditionalities, processed and implemented in parallel with the investment that causes the displacement. The Bank may finance resettlement even though it is not financing the main investment that makes resettlement necessary.

Notes

1. "Bank" includes IBRD and IDA; "loans" includes IDA credits and IDA grants, guarantees, Project Preparation Facility (PPF) advances and grants; and "projects" includes projects under (a) PPFs advances and Institutional Development Fund (IDF) grants, if they include investment activities; (b) grants under the Global Environment Facility and Montreal Protocol, for which the Bank is the implementing/executing agency; and (c) grants or loans provided by other donors that are administered by the Bank. The term "project" does not include programs supported by Development Policy Lending (for which the environmental provisions are set out in OP/BP 8.60, *Development Policy Lending*), or by Program-for-Results Financing (for which environmental provisions are set out in OP/BP 9.00, *Program-for-Results Financing*). "Borrower" also includes, wherever the context requires, the guarantor or the project implementing agency.
2. In devising approaches to resettlement in Bank-assisted projects, other Bank policies should be taken into account, as relevant. These policies include OP 4.01, *Environmental Assessment*, OP 4.04, *Natural Habitats*, OP 4.10, *Indigenous Peoples*, and OP 4.11, *Physical Cultural Resources*.
3. The term "displaced persons" refers to persons who are affected in any of the ways described in para. 3 of this OP.
4. Displaced persons under para. 3(b) should be assisted in their efforts to improve or restore their livelihoods in a manner that maintains the sustainability of the parks and protected areas.
5. Where there are adverse indirect social or economic impacts, it is good practice for the borrower to undertake a social assessment and implement measures to minimize and mitigate adverse economic and social impacts, particularly upon poor and vulnerable groups. Other environmental, social, and economic impacts that do not result from land taking may be identified and addressed through environmental assessments and other project reports and instruments.
6. This policy does not apply to restrictions of access to natural resources under community-based projects, i.e. where the community using the resources decides to restrict access to these resources, provided that an assessment satisfactory to the Bank establishes that the community decision-making process is adequate, and that it provides for identification of appropriate measures to mitigate adverse impacts, if any, on the vulnerable members of the community. This policy also does not cover refugees from natural disasters, war, or civil strife (see OP 8.00, *Rapid Response to Crises and Emergencies*).
7. For the purposes of this policy, "involuntary" means actions that may be taken without the displaced person's informed consent or power of choice.
8. "Land" includes anything growing on or permanently affixed to land, such as buildings and crops. This policy does not apply to regulations of natural resources on a national or regional level to promote their sustainability, such as watershed management, groundwater management, fisheries management, etc. The policy also does not apply to disputes between private parties in land titling projects, although it is good practice for the borrower to undertake a social assessment and implement measures to minimize and mitigate adverse social impacts, especially those affecting poor and vulnerable groups.
9. For the purposes of this policy, involuntary restriction of access covers restrictions on the use of resources imposed on people living outside the park or protected area, or on those who continue living inside the park or protected area during and after project implementation. In cases where new parks and protected areas are created as part of the project, persons who lose shelter, land, or other assets are covered under para. 3(a). Persons who lose shelter in existing parks and protected areas are also covered under para. 3(a).

10. The *Involuntary Resettlement Sourcebook* provides good practice guidance to staff on the policy.

11. "Replacement cost" is the method of valuation of assets that helps determine the amount sufficient to replace lost assets and cover transaction costs. In applying this method of valuation, depreciation of structures and assets should not be taken into account (for a detailed definition of replacement cost, see [Annex A](#), footnote 1). For losses that cannot easily be valued or compensated for in monetary terms (e.g., access to public services, customers, and suppliers; or to fishing, grazing, or forest areas), attempts are made to establish access to equivalent and culturally acceptable resources and earning opportunities. Where domestic law does not meet the standard of compensation at full replacement cost, compensation under domestic law is supplemented by additional measures necessary to meet the replacement cost standard. Such additional assistance is distinct from resettlement assistance to be provided under other clauses of para. 6.

12. If the residual of the asset being taken is not economically viable, compensation and other resettlement assistance are provided as if the entire asset had been taken.

13. The alternative assets are provided with adequate tenure arrangements. The cost of alternative residential housing, housing sites, business premises, and agricultural sites to be provided can be set off against all or part of the compensation payable for the corresponding asset lost.

14. Such support could take the form of short-term jobs, subsistence support, salary maintenance or similar arrangements.

15. See [OP 4.10](#), *Indigenous Peoples*.

16. Where the borrower has offered to pay compensation to an affected person in accordance with an approved resettlement plan, but the offer has been rejected, the taking of land and related assets may only proceed if the borrower has deposited funds equal to the offered amount plus 10 percent in a secure form of escrow or other interest-bearing deposit acceptable to the Bank, and has provided a means satisfactory to the Bank for resolving the dispute concerning said offer of compensation in a timely and equitable manner.

17. See [OP 4.04](#), *Natural Habitats*.

18. As a general principle, this applies if the land taken constitutes less than 20% of the total productive area.

19. Paras. 13-15 do not apply to impacts covered under para. 3(b) of this policy. The eligibility criteria for displaced persons under 3 (b) are covered under the process framework (see paras. 7 and 30).

20. Such claims could be derived from adverse possession, from continued possession of public lands without government action for eviction (that is, with the implicit leave of the government), or from customary and traditional law and usage, and so on.

21. Resettlement assistance may consist of land, other assets, cash, employment, and so on, as appropriate.

22. Normally, this cut-off date is the date the census begins. The cut-off date could also be the date the project area was delineated, prior to the census, provided that there has been an effective public dissemination of information on the area delineated, and systematic and continuous dissemination subsequent to the delineation to prevent further population influx.

23. For projects that are highly risky or contentious, or that involve significant and complex resettlement activities, the borrower should normally engage an advisory panel of independent, internationally recognized resettlement specialists to advise on all aspects of the project relevant to the resettlement activities. The size, role, and frequency of meeting depend on the complexity of

the resettlement. If independent technical advisory panels are established under OP 4.01, *Environmental Assessment*, the resettlement panel may form part of the environmental panel of experts.

24. See *The World Bank Policy on Access to Information, para. 34* (Washington, D.C.: World Bank, 2002).

25. An exception to this requirement may be made in highly unusual circumstances (such as emergency operations) with the approval of Bank Management (see BP 4.12, para. 8). In such cases, the Management's approval stipulates a timetable and budget for developing the resettlement plan.

26. Impacts are considered "minor" if the affected people are not physically displaced and less than 10 percent of their productive assets are lost.

27. For the purpose of this paragraph, the term "subprojects" includes components and subcomponents.

Hämtat på Worldbank.org 2014-08-14

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/EXTPOLICIES/EXTOPMANUAL/0,,contentMDK:20064610~menuPK:4564185~pagePK:64709096~piPK:64709108~theSitePK:502184,00.html>